

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Mărțișorul: istorie, prezent, semnificație

Sumar

COLECTIVUL BIBLIOTECII COPII DROCHIA

Cu dor de Grigore Vieru.....1

INA CALCATINGE

Spectacol literar-muzical închinat lui Grigore Vieru
și academicianului Haralambie Corbu2

ANA BOTEZAT, NATALIA FOTESCU

Copiii adoră *Ora să ȘTIM*4

ANDA VAHNOVAN

Mame5

PAVEL POPA

Mărțișorul: istorie, prezent, semnificație.....6

MIRABELA ROȘCA

Satul meu frumos de lângă Prut,
Baurci mândru cărunt.....14

TATIANA BUTNARU

Pledoarie pentru Reîntregire
și „biruință asupra răului din noi”15

LIDIA GANEA

Magia unei sărbători la Ruseștii Noi18

ELENA CULIN

Satule, comoară vie 19

VIOLETA PISTRUI

Să păstrăm și să promovăm tezaurul nostru național20

LIUSEA URSACHI

Un serviciu de stimulare a curiozității, la bibliotecă22

PARASCOVIA SERAFIMSKI, OLESEA RUSU

Un ghid necesar23

CRISTINA ONCEA

2020 — Anul Lecturii la Bibliotecă cop. 3

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. **Varvara Buzilă**,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. **Victor Ghilaș**

dr. **Mariana Cocieru**

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Cultură mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului
Educației, Culturii și Cercetării

Isai Cârnu,
artist plastic

Stejarul din Borzești, 1999

Povești populare românești, 1983

Societatea culturală

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale”

Tel./fax redacție: (022) 20-25-55
Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

ISSN 1857-4424

APARE CU SUPTUL
INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

E-mail: casadecreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338, 324
Paginare și machetare: „Fox Trading” SRL

COLECTIVUL BIBLIOTECII COPII DROCHIA

Cu dor de Grigore Vieru

Prin lucrarea sa, Grigore Vieru pe drept se afirmă ca unul dintre cele mai remarcabile simboluri ale culturii naționale, fiind printre martirii luptei de eliberare națională, acel care știe să-și plângă neamul, dar și

îl postează alături de sfintele reliceve, cântându-i măreția, hărnicia, bună-tatea. Cine își iubește mai mult ca el mama? Cine știe să-și împartă mai frumos ca el inima copiilor și adulților, poeziile sale însoțindu-ne de la leagăn până la culmile vieții?

Cu nostalgie și dor de poet au marcat aniversarea a 85-a de la nașterea sa, în cadrul unui cafe - literar, elevii clasei a III-a „B”, LT „Ștefan cel Mare”, or. Drochia. Doamna

Rodica Golban, învățătoarea acestor copii îndrăgostiți de poezia lui Grigore Vieru, a hotărât să-i adune la un moment poetic, cu o ceașcă de cafea, unde aveau să se recite poeziile îndrăgite, audiate și interpretate cântece pe versurile regretatului poet. Am simțit și o dăruire de sine totală în lucrările expuse în cadrul expoziției de desene ale copiilor, organizată cu același prilej în care cu ușurință recunoșteai poezia ilustrată. La serată au aderat și părinții, manifestând o cunoaștere profundă a poeziei marelui poet, prin participarea cu drag la sărbătoarea copiilor lor.

Am fost invitați și noi, colaboratorii Bibliotecii pentru copii Drochia alături de acești pasionați ai poeziei, fiind plăcut surprinși de atmosfera ce a dominat aici, încadrându-ne cu drag în desfășurarea ei prin prezentarea unei expoziții de carte, am cântat și am recitat împreună cu toți.

Timpul petrecut atât de frumos în compania acestor copii minunați ne permite să afirmăm, că dorul de Grigore Vieru va continua să le frământă cugetele, iar opera sa va continua să dăinuie peste ani, chemându-ne mereu la dragoste de țară, de neam, libertate și grijă de valorile naționale.

Spectacol literar-muzical închinat lui Grigore Vieru și academicianului Haralambie Corbu

La Biblioteca Publică Dubăsarii Vechi, la data de 13 februarie au fost marcate două nume mari a

fic a 80 de lucrări colective. A participat cu rapoarte și comunicări științifice la 200 de conferințe și simpo-

ni în circuitul valorilor științifice și culturale de astăzi, a astronomului Nicolae Donici (1874-1956), care a construit pe moșia de la Dubăsarii Vechi, un observator și o stație meteo, unde făcea cercetări cu ajutorul spectroheliografului și a altor aparate moderne pentru acele timpuri.

Cu prilejul împlinirii onorabilii vârste de 90 de ani, Academicianului i-a acordat titlul de „Cetățean de Onoare a satului Dubăsarii Vechi”.

ani de la nașterea lui Grigore Vieru, cu evoluarea colectivelor artistice din localitate: Ansamblul folcloric de bărbați „Dubăsarii”, Ansamblul folcloric de femei „La Stâncă”, unde au răsunat melodii îndrăgite pe versurile lui Grigore Vieru: „Cântecul mamei”, „Casa părintească” ș.a.

Moderatorul evenimentului Vasile Musteață, a amintit principalele evenimente petrecute în viața și opera unui poet care a fost perceput de români ca luptător pentru independența și suveranitatea țării.

În memoria Marelui Poet a fost organizat și un recital de poezie, unde de la mic la mare au pătruns în tainele operei vierene, punând în fața publicului marele teme abordate în opera sa, dragostea față de mamă, patrie și grai. La eveniment s-au alăturat și discipolii din cadrul Centrului de Zi pentru Copii

culturii și literaturii române. Evenimentul organizat de Centrul de Cultură și Agrement în parteneriat cu Biblioteca Publică din localitate sub genericul „O viață - Un destin” a avut drept scop omagierea lui Grigore Vieru și a academicianului Haralambie Corbu, originar din Dubăsarii Vechi.

Doamna Elena, un adevărat promotor al valorilor naționale, cât și discipolii școlii Primare din localitate, care poartă numele academicianului, au făcut o scurtă trecere în revistă a celor mai marcante evenimente din viața lui Haralambie Corbu, care s-a născut la 15 februarie 1930 în satul Dubăsarii Vechi, raionul Criuleni. Haralambie Corbu este autorul a peste 650 de articole științifice, a semnat 25 de cărți, fiind totodată coautor și redactor științif-

zioane științifice naționale și internaționale, a pregătit zece doctori în filologie. Activitatea sa științifică a fost apreciată cu Premiul de Stat al R. Moldova (1985), titlul onorific „Om emerit” (1996), medaliile „Mihai Eminescu” și „Dimitrie Cantemir” (2000) și Premiul „Savantul anului” în domeniul științelor umaniste (2005). Meritul Academicianului H. Corbu ține și de readucerea unui nume de prestigiu mondial

După care a urmat spectacolul literar-muzical consacrat împlinirii a 85

cu CES „Empatie”, împreună cu pedagogul Valentina Pisarenco.

Declamatorii au adus în fața publicului numeroase creații din opera lui G. Vieru, precum „Făptura mamei”, „Testament”, „Așa o știu”, „Legământ”, „Ghici-toare fără sfârșit”, „Dorul” și multe alte poezii îndrăgite de generații întregi.

Șirul evenimentelor de comemorare a lui Grigore Vieru au urmat și în data de 14 februarie, unde bibli-

oteca a organizat un concurs de inteligență pentru utilizatorii săi, „Vierul - poetul copilăriei mele”. Concursul a dăruit posibilitatea să pătrundem în adâncul creației lui Grigore Vieru, în gândurile sufletului și frumusețea ideilor. Datorită acestui concurs participanții și-au îmbogățit cunoștințele și s-au familiarizat cu opera poetului.

DOINA POPOVICI, LILIA CRIMINSCHI, BPR „ION DRUȚĂ”, DONDUȘENI

„Nu sunt decât o lacrimă a lui Eminescu” (GRIGORE VIERU)

La 14 februarie 1935 în satul Pererita de pe malul stâng al Prutului din raionul Briceni, s-a născut marele poet Grigore Vieru. Noi nu putem să trecem indiferenți față de jubileul său de 85 de ani. „Sunt iarbă mai simplu nu pot fi” - așa se definea poetul Grigore Vieru, maestru al cuvântului, iubitor de plai, de limbă și de neam. A iubit poporul până la lacrimi și și-a consacrat întreaga sa viață copiilor, îndrăgostiților, maturilor, lăsându-ne o operă monumentală, de o muzicalitate și-o frumusețe rară. Poet al mamei, al dorului și al dragostei, al băștinei, al izvorului, al naturii – poet al lucrurilor sacre, așa e definit Grigore Vieru. „

Grigore Vieru a fost mai mult decât un poet, a fost însuși sufletul Basarabiei. Pentru poet dispariția fizică nu înseamnă moarte, el trăiește prin poezia sa, prin frumosul semănat în inimile copiilor. A fost, este și va rămâne Pilonul de rezistență a culturii naționale”. Tot ce e mai frumos astăzi poartă numele lui. Și cerul cu stelele, și al străvechii slove bucium, și ochii măicuței ne sunt mai aproape, fiindcă iubesc și au o taină sus care ne apără. Așa a fost Grigore Vieru – poet al neamului, care a știut cel mai bine să așeze alături cuvintele ca Grai, Mamă, Patrie, Iubire și de aceea merită cununa recunoștinței noastre. Astăzi de ziua poetului 14 fe-

bruarie, BPR „I. Druță” împreună cu elevii de la LT „A. Mateevici”, ghidați de învățătoarele Zinaida Corcimari, Aliona Mustea și Aurelia Fricățel ne-am mângâiat sufletele, ne-am delectat cu cele mai frumoase poezii și am gustat din roadele creației sale.

Ne mândrim mult cu poetul Grigore Vieru, cred că moștenirea care ne-a lăsat-o o vor admira-o multe generații, mângâindu-și sufletele cu versurile lui. Să-l aducem copiilor și nepoților noștri ca pe un tezaur, prin care vom rămâne și noi prin vremi, căci un popor rămâne în istorie prin valorile pe care le creează și le păstrează cu sfințenie.

ANA BOTEZAT ȘI NATALIA FOTESCU, BM „EUGENIU COȘERIU”, BĂLȚI

Copiii adoră *Ora să ȘTIM*

Ora să ȘTIM este un proiect de citire cu voce tare și experimentare destinat copiilor de vârste 3 - 10 ani. A fost lansat în Germania, în anul 2015. Apoi, a fost preluat și organizat în Austria, Polonia, România. La inițiativa Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, în parteneriat cu Fundația Progress din România și cu susținerea Deutsche Telecom Stiftung din Germania a fost implementat și în Republica Moldova, în toamna anului 2019. Se desfășoară în mai

interactivă. Astfel, participanții își pot consolida interesul față de aceste teme și pe înțelesul lor să afle noi informații științifice și să – și dezvolte imaginația. Nu în zădar, cotidianul New York Times scrie: „Cea mai originală și amuzantă abordare a științei pentru copii” sunt cărțile din seria Autobuzul magic: Să explorăm simțurile; În adâncul oceanului; În interiorul corpului uman; În stupul de albine. Din aceste cărți ei descoperă că: fără simțuri vom fi complet pierduți, văzul și auzul sunt cele mai importante simțuri pentru oameni, de ce oceanul e sărat, cum se formează valurile, corpul uman este făcut din celule, din ce este compus sângele, albinele „vorbesc” prin intermediul mirosurilor, de ce înțepă albinele etc.

Cărțile din seria Orice copil merită o poveste sunt cu mai puțin text, dar cu ilustrații deosebite, care le place copiilor de vârstă preșcolară. Din cărțile Ursule brun, ursule brun, tu ce vezi? și Cu toții au văzut o pisică copiii află că diferite animale văd în mod diferit. Astfel ei învață unde trăiesc și cum se deplasează aceste animale, cât și culorile. Din cărțile Sus – jos și de jur – împrejur și Să mâncăm multe culori ei învață că mâncarea bună crește în aer liber, în natură, în pământ sau deasupra la soare. Dacă vei ști să privești bine o plantă, îți va spune singură

povestea ei. O astfel de poveste copiii au descoperit – o din cărțile Călătorie printre ierburi și lumină, În iarbă, Luli și căsuța din copac. Despre prietenie, sprijinul reciproc și încă multe alte învățăminte copiii le deprind din cărțile Amos e răcit, Ai o pasăre pe cap, Leul și pasărea. Iar, cartea Pete Motanul Ador tenișii albi a devenit cea mai preferată. De fiecare dată o citim cu drag cu diferite grupe de copii. Pentru unii din ei Pete a devenit un model de urmat, fiindcă indiferent ce s-ar întâmpla, Pete continuă să meargă și să fie cool, cântându-și întruna cântecul... pentru că totul e minunat.

Fiecare oră se transformă „într-un laborator” de lectură, întrebări, răspunsuri, explicații, experimente, jocuri, idei, opinii, mirări, exclamări și în... dorința de a reveni la o altă oră. Parteneri în realizarea proiectului sunt IET Nr. 10 Miorița (grupele Steluța și Martinel) și IPLT M. Eminescu (clasele a 2 F și a 4 B). Însă, se organizează și cu grupe din alte instituții (deja am organizat 30 de activități, fiind programate 20 pentru cinci luni, cât derulează proiectul). Ora să ȘTIM este un proiect atractiv, creativ, distractiv, inventiv și are un impact benefic la formarea abilităților de lectură și cunoaștere a copiilor. Desigur, el va avea continuitate...

multe biblioteci din țară. Una din ele este Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu” Bălți, Filiala pentru Copii „Ion Creangă”. Scopul acestui proiect este promovarea lecturii și curiozității pentru știință, tehnică, inginerie, matematică (ȘTIM).

Prin intermediul unei colecții de cărți frumos ilustrate, cititul cu voce tare și experimentare se organizează săptămânal într-o formă

Mame

ANDA VAHNOVAN
BLOGGER, JURNALIST,
DOCTOR ÎN SOCIOLOGIE

Există mame de tot felul.

Există mamă începătoare. Perfecționistă. Totul ca la carte! Lapte încălzit la o anumită temperatură. Sticlă sterilizată. Suzetă de rezervă. Cartea lui Spock în geantă. Se văd de la o poștă. Băiță la temperatura indicată în carte. Poze la copii cum dorm, cum se scoală, cum mănâncă. Poze pe masă și sub masă, în cărucior și pe oală. Contur la mânuțe și la piciorușe, desenate lună de lună. Jurnal scris în fiecare zi. Da... zi de zi... Lipit în el ombilicul "căzut" la a treia zi și primele fire de păr. Primul dinte, prima împiedicătură și primul măr mozolit și întins pe bluza mamei. Toate înregistrate, notate și povestite tuturor. Obsedată de perfecțiunea de mamă și mai ales, de copilul ei. Cel mai, cel mai!

Există mamă obosită. De multe ori judecată de cei din jur. Că nu șterge imediat mânuțele copilului, că nu aleargă să îi încălzească laptele și i-l dă și mai rece, și nu sare din loc când acesta cade pe jos. Iar în cărucior sunt resturi de biscuiți lipiți de câteva zile. Oboseală. Îi mai face poze din când în când, dar contur la mânuță i-a făcut unul singur. La două luni, pentru că la prima uitase. De surmenaj. Iar jurnal nu i-a introdus decât mult mai târziu. Câteva pagini, în ziua când a găsit în microunde ceaiul ei, care o aștepta de 3 zile și a înțeles că pe toate nu are cum să le reușească. Și s-a resemnat. Și a scris 3 pagini de jurnal retroactiv. Multe lucruri nici nu și le mai amintea clar. De nedormit.

Există mamă matură.

Stăpână pe situație. Relaxată. Înțeleaptă. Și de ar mânca, câteodată, copilul cu mâinile murdare – va fi imunizare. Și de ar cădea și s-ar juli – va fi experiență. Și de ar cădea din copac – va fi încercare. Iar de s-ar scăpa pe el – să alerge mai departe. Contează fericirea din ochii lui. Restul sunt detalii nesemnificative. Ca și hainele rupte, murdărite, jucăriile pierdute și sticlele nesterilizate. Ea aleargă mai mult cu ochii după el, dar știe să îl asculte. Nu se mai stresează de mâncarea caldă, gătită, și nu îl mai ceartă că se șterge cu mâneca la nas sau se scobește în văzul tuturor. Va ajunge să înțeleagă că nu e bine și atunci va înceta. Fără să îi zică că e rușine... Iar jurnal nu i-a scris. Pentru că și-a făcut timp să îi povestească atâtea despre primele lui zile, detaliu cu detaliu, despre toate lucrurile cu adevărat importante din viața lui, fără fire de păr și ombilice imortalizate, încât știe sigur că nu le va uita niciodată. Pozele ei sunt instantanee și haioase, deloc perfecte. Iar urmele de măr mozolit de pe haină – un semn al mândriei de a fi mamă, și nicidecum motiv de supărare.

Există mame de tot felul. Iubiți-le pe toate. Alinați-le, pentru că le aveți. Nu le judecați, pentru că sunt diferite. Diferite față de altele. Sau față de ele înseși în etapele devenirii lor.

PAVEL POPA

Mărțișorul:

istorie, prezent, semnificație

Astăzi este mai dificil să descoperim originea tradiției *Mărțișorului*. Dar cu toate acestea, noi știm că strămoșii noștri au utilizat în activitatea lor de zi cu zi un calendar special — Calendarul popular, *instrument de măsurat timpul și de planificare a întregii activități umane pe anotimpuri, luni, săptămâni, zile și momente ale zilei, creat de popor și transmis exclusiv prin canale folclorice* [1, p. 39]. Acest calendar oglindea schimbările din natură și totodată ajuta oamenii la efectuarea lucrărilor de câmp: prezicea timpul favorabil pentru a ara, a semăna, formarea stânelor și alesul oilor, ieșitul oilor la pășuni și întoarcerea lor etc. Studiind acest calendar vom descoperi că nu numai la noi, dar și în Europa de Sud, luna martie este considerată începutul Anului Nou, pentru că coincidea, în tocmai, cu sosirea primăverii și renașterea naturii, vieții... Anume în această perioadă păsările cerului începeau să cânte, cele domestice să clocească, oile trebuiau scoase la iarbă verde, roiau albinele cu hârnicia și cântecul lor specific. De sub zăpadă apăreau ghiociei, toporașii, mierea ursului. Înmușureau alunii, cornii și sălciile, etc. Potrivit legii lui Iulius Caesar — zeul porților, al intrărilor și al începuturilor,

din anul 46 î.e.n., Anul Nou a început să fie sărbătorit la 1 ianuarie. De asemenea și numele lunii ianuarie provine de la Ianus, care avea două fețe, una îndreptată înainte, iar alta înapoi. Atunci, ziua de 1 martie a fost socotită prima zi de primăvară. O dată cu reînvierea naturii, a vieții, cu pornirea muncilor în câmp, cu primul arat și apoi semănat, oamenii din toate timpurile și-au exprimat sentimente deosebite de elogiare și jovialitate, de satisfacție sufletească ș.a., Aceste schimbări esențiale au contribuit mult la organizarea mai favorabilă a traiului oamenilor și a activității lor zilnice mai frumoasă și mai avantajoasă. Desigur, aceste manifestări au contribuit la îmbogățirea vieții spirituale evidențiind noi va-

Cel mai vechi mărțișor

lori artistice — produs al cugetului omenesc legate de această sărbătoare. În acest context, trebuie să menționăm, că până în prezent sa păstrat o tradiție pe cât de frumoasă pe atât de indispensabilă, moștenită de la strămoșii noștri. — Sărbătoarea Mărțișorului care dintotdeauna a avut loc începând cu 1 martie, — prima zi de primăvară. În această zi, asemenea semenilor noștri, noi continuăm să dăruim din suflet, unul altuia câte un talisman mic confecționat din fire de lână sau mătase de culoare albă și roșie. Numele acestui talisman, în prezent — *Mărțișor*, în trecut — *Marțul*, *Mărțigușul*, *Mart*, *Martie* etc., e legat de numele zeului roman Marte. De la acest nume se trage și cel al lunii Martie, simbolul bucuriei, satisfacției omului față de sosirea primăverii. Lupta împotriva anotimpului rece și biruința celui cald dătător de viață, căldură și de lumină. Simbol al învierii naturii, al dragostei dintre oameni și față de oameni etc. Originile obiceiului se trag din miturile Babei Dochia, zeită agrară la vârsta senectuții în Panteonul românesc care moare și renaște la Măcenici, echinocțiul de primăvară în Calendarul Popular pe Stil vechi și Anul Nou Agrar, cu sinonimul Dochia [1, p. 17]. Așa dar, obiceiul Mărțișorului este o secven-

ță a unui scenariu ritual de înnoire a timpului și anului primăvara, la nașterea și moartea simbolică a Dochiei. După unele tradiții, firul Mărțișorului, funie de 365 sau 366 de zile, ar fi tors de Baba Dochia în timp ce urca cu oile la munte. Asemănător Ursitoarelor care torc firul vieții copilului la naștere [1, p. 120]. De aceea, în tradiția noastră populară sa constatat că moartea Dochiei în ziua de 9 martie se consideră hotar între anotimpul friguros și cel călduros [2, p. 230]. Potrivit Calendarului Ortodox, în luna lui Mărțișor are loc biruința luminii asupra întinericului, triumful vieții asupra morții. La fel este și calea creștinilor care, în perioada Triodului (perioada pregătitoare de Postul), se pregătesc de marea sărbătoare a Învierii lui Hristos.

Obiceiul Mărțișorului este strâns legat de Baba Dochia și pentru că, potrivit tradiției noastre, primele zile ale lunii martie sunt considerate babe — vrăjitoare conduse de Baba Dochia care schimbă vremea, așa cum le convine lor. Se zice că fiecare Babă are puteri magice doar numai pentru ziua pe care și-o alege ea. Potrivit unei legende, în popor se crede că Baba Dochia își leapădă în fiecare zi, începând cu 1 martie câte un cojoc, care este luat de surorile sale, numite după zilele săptămânii și anume *Lunica, Marțica, Marcuriana, Joița, Virita, Sitița și Domnica* [3]. Perioada 1—9 martie este considerată magică pentru că în acest timp, orice femeie își alege o babă pentru a afla cum îi va fi soarta și norocul până la sosirea babelor din anul viitor. De exemplu, în numerologie, zilele babelor se aleg în funcție de ziua nașterii sau suma celor două numere. Dacă persoana este născută pe data de 11, atonici se adună $1+1=2$, deci ea va alege ziua a doua din luna martie. În acest context, zilele însoțite și cu multă lumină aduc fericire, noroc și belșug. Ir cele reci și friguroase — lacrimi, vicisitudini, mizerie ș.a. Se mai crede că această previziune este valabilă tot anul.

Datorită faptului că mitul babelor, în cultura populară românească este asociat cu Baba Dochia, una din legende ne povestește că Baba

Dochia avea un fecior foarte mândru și frumos. Când îi făcea iluzii că doarește să se însoare ea era împotrivă și nu accepta nici fată de noră, pentru că era foarte rea. Odată, tânărul a adus în casă o fată pe care Baba n-a putut s-o înghită din start. Și ca s-o pedepsească, i-a dat un ghem de lână neagră ca să-l spele în râu va deveni alb. Și a spălat biata fată până și-a însângerat și degerat degetele, dar, bineînțeles că ghemul nu și-a schimbat culoarea. Chinuită tare și foarte abătută, fata începu atunci să invoce numele lui Hristos, care a auzit-o și i-a dăruit o floare roșie ca să spele ghemul cu ea. Muindu-le împreună, ghemul a înălbit așa de tare de parcă era un ghiocel. Baba văzând floarea în mâniile fetei a crezut ceea ce încă nu aștepta, că a venit primăvara. Atunci ea, cu multă durere în suflet și ură împotriva fetei s-a reîntors în munți. Și cu cât mai sus urca în munte, Baba mai lepăda de pe sine un cojoc și așa până când a rămas în ie, chiar dacă încă iarna era în toi. Așa dar, Baba Dochia a înghețat și s-a prefăcut în stană.

Despre Baba Dochia întâlnim mai multe legende, ori cum a constatat S. F. Marian — sau mai bine zis o legendă în mai multe variante [4, p. 281]. Una dintre cele opt legende, și anume cea de-a șaptea înregistrate de către S. F. Marian, auzită de la I.C. Măldărescu din gura unui tânăr roman din Basarabia și scrisă apoi în versuri, sună așa:

Mitul Babei Dochia

„Sub poalele munților,
În locașul slușilor,
Se arată un bordei:
Ca să-l vezi nici să nu vrei.
În el demult locuiește
Baba Marta, ce vrăjește
Când la stele, când la lună
Și rânjind ca o nebună
Cât e noaptea Domnului
Și dulceața somnului
Lângă foc și lângă vatră,
Farmecă, iar cini o latră!
Mult îi rea și prăpădită,
Cu cojoace învelită,
Cu nouă cojoace-n spate,
Și toiagul al ei frate
De-alergări pe munți și văi,
Când e timpii cei mai răi,

Ea e a pădurii mumă,
Babă rea, soră de ciună,
Și se plimbă tot pe munți,
Trece ape fără punți,
Sare după dealuri jos
Și se-așază pe-un lemn gros,
Ca să-și pască caprele,
Să le sugă laptele.
N-are teamă de vreun ger,
Nici că-I frică chiar de cer,
Deși iarna n-a trecut.
Baba Marta toarce, toarce,
În cojoace se întoarce.
Are-n spate blană nouă:
Ningă, viscolească, plouă,
Ea habar n-are măcar,
Nici gândește la amar.

II

Toarce baba lână, toarce,
Însă norii se tot stoarce
Și deodată-n munte-apare
Un copil micuț, ce are
Aripi mândre la privit
Și deodată a grăit:
— Marto, babă vrăjitoare,
Dup-acum ești la pripoare:
Primăvara n-a venit,
Florile n-au răsărit?!
Mai stai încă în bordei,
Lâna toarce-o dacă vrei
Să-ți mai faci un strai din ea;
Iarna încă tot e grea!
Astfel zise copilașul,
Și zburând ca îngerășul.
Baba Marta stă și zice:
— Surda, surda, mări voinice,
Am încă nouă cojoace
Și fuiorul tot a toarce,
Am și fete de-ndrăjit,
Am flăcăi de zăpăcit,
Și numai noaptea pe lună
Pot lucra cu voie bună!
Iarna de mult a trecut,
Caprile iarbă-au păscut,
Surdă, surdă n-am habar
De-al tău grâu sau ger măcar!

III

Îngerășul mâniat
Către cer s-a îndreptat:
Norii vineți adunând,
Bolborați mereu tunând,
Și deodată frigul vine,
Vântul bate, bate bine,
Plopii urlă, cerul tună,
Norii vin de se adună,
Fulgii cad albi de zăpadă
Peste munți și pomi, grămadă.
Marta însă toarce-ntruna,

Râzând tare ca nebuna,
De cojoace dezvălită,
De zăpadă-nemețită,
Tremurând la cer privește,
Dar iertare nu găsește.
Urlă vântul vijelind,
Ploaia rece azvârlind
Peste Marta, baba rea,
Care pizma n-o lăsa
De la cer să ia iertare
Ploaia curge și mai tare,
Munții gem, pădurea geme,
Marta însă nu se teme.

IV

Vântul suflă cu turbare,
Jos trântea coliba mare,
Dar pe Marta, babă rea,
S-o doboare nu putea.
Ea la cer cătând zbiera.
Hulea rău și blăstăma.
Norii vineți sa-aduna,
Lemnele de ger trosnea,
Munții încă că gemea,
Pietrele se despica,
Și din nouri, licărând,
Trăsnete ieșeau trăsbind;
Vremea se tot tulbura,
Fulgerile lungi zbură,
Dar pe Marta, babă rea,
S-o-nspăimânte nu putea...
Atunci norii se crăpa,
O lumină se vedea
Și un glas se auzea.
Blestemând, babei zicea:

V

— În veci să fii o stană
De piatră amorțită,
De caprele-ți iubite
Să fii împrejmuită,
Din ochi să-ți izvorască
Tot lacrimi amare,
Iar pe pământ să faci
Un rîu de-unde oricare
Să nu poată să bea!
Și dracii ți râdea.

VI

Glasul cum se isprăvește,
Norii negri se lățește,
Vântul s-a mai potolit,
Iar soarele-a ieșit.
Numai Marta-i neclintită
Și deodată e lovită
De un trăsnet din senin,
Curmând traiul cel de chin:
Curg din ochii ei șiroaie,
Lacrămi mari ca și o ploaie,
Ieșind geamăt din cea stană,
Și plânsoare din fântână...

Fiarele vine în cete
Să-și adape a lor sete,
Vin și iele despletite,
Duhuri rele și cumplite...
Toate umbrele s-adapă,
Lângă stană găuri sapă,
Saltă, țipă și hulește,
Morții-n iaduri se trezește,
Joacă, cântă-n horă prinse
Lângă focurile-aprinse.
Dar este despre zori...
Cânt cocoșii de trei ori,
Și se duce orice duh
Și e pace în văzduh!
Așa a fost atunci precum

am povestit;

Am spus-o cum se spune

și ce am auzit;

Chiar astăzi se mai vede

o babă împietrită.

În juru-i stând, culcată, e turma
ei iubită [4, p. 304-306].

Mai mulți etnografi din sud-estul Europei au constatat ca *Mărțișorul* este un obicei strâns legat de tradiția sacră și originară a românilor. Înțelesul acestei sărbători era legat în primul rând de sărbătoresc și de început de an. Astăzi, noi îl apreciem ca consacrat începutului de primăvară cu rădăcini de proveniență cu mult timp mai înaintea Creștinismului, a romanizării și chiar a Epocii de Bronz. Deja, demonstrat că *Mărțișorul* face parte dintr-un complex întreg de practici culturale atestate, ca vii, în tradițiile populare atât a neamului nostru cât și a mai multor popoare balcanice. Actualmente, este cunoscut faptul că obiceiurile populare consacrate reînvierii naturii și începutului noului an agricol le-am moștenit de la vechile tradiții romane, în care anul începea la 1 martie. Deci, potrivit acestor dovezi putem constata că, în prezent sărbătorim de două ori începutul Anului Nou: prima dată în miez de iarnă la 1 ianuarie și a doua oară la 1 martie potrivit calendarului străvechi geto-dac. De asemenea și la popoarele de origine latină, anul nou începea la 1 martie.

Geto-dacii fiind un popor preocupat, în primul rând, de agricultură și păstorit, calendarul lor popular considerat produsul rezultat din cultul lunar, avea doar două anotimpuri — iarna și vara. Ei considerau *Măr-*

țișorul un talisman care purta noroc oamenilor, care era oferit în dar la început de an, sau altfel spus, de anul nou împreună cu urările străvechi prezente și astăzi, de bine, de sănătate / că-i mai bună de cât toate, de bucurii, de dragoste (*să fii iubit/iubită*), de viață lungă și fericită etc.

Valoarea ipotezei originii și semnificației *Mărțișorului* în tradiția populară românească a fost apreciată încă anii 60 ai secolului precedent grație rezultatelor obținute în cadrul Cercetării arheologice realizate la Schela Cladovei (jud. Mehedinți, România), care reprezintă totalitatea vestigiilor vieții materiale și spirituale dintr-o anumită perioadă a istoriei vechi. Această perioadă s-a dezvoltat între 8 000 î. Hr. și 5 500 î. Hr. (perioada dintre 10.000 și 7.500 de ani vechime. Pe atunci încă nu exista Egiptul faraonic, nici Mesopotamia, nici...). Anume aici, în cea mai veche așezare umană stabilă din Europa care nu cunoștea ceramica, obiectele practicate erau confecționate din piatră, os, corn de animal. Aici au fost depistate mai multe amulete asemănătoare cu *Mărțișorul* datând de acum circa 8000 de ani. Se presupune că aceste amulete erau formate din două pietricele vopsite în alb și roșu, purtate la gât, cu funcții apotropaice de protecție a persoanei și de diferențiere a claselor sociale. De la origine, pietricelele au fost folosite cu valoare de simbol și investite cu puteri magice și influență asupra unor lucruri miraculoase. Fiind întâlnite pe parcursul vieții, oamenii nu concepeau scopul și semnificația apariției acestor miracole. În urma apelării lor la credință, aceasta a metamorfozat dintotdeauna omul și l-a împins spre progres oferindu-i răspuns la mai multe întrebări ce-l interesau. În primul rând, el credea că anume prin purtare, aceste două pietricele îi vor aduce noroc. Minunile zilei și nopții, soarelui și lunii, cerului și pământului, dragostei și urii, respectului și înțelegerii, conviețuirii cât mai frumoasă a cuplului și a oamenilor din comunitate, legăturilor de prietenie și dragoste între fete de măritat și feciori de însurat etc. au demonstrat o relație de va-

loare între ele și civilizație. Pururea, omul a avut necesitatea de armonie și cunoaștere dincolo de real pentru ași asigura echilibrul în practicile utilizate pe parcursul vieții. Pietricelele respective erau considerate că poartă noroc în orice domeniu de activitate a omului numai dacă erau găsite, șlefuite și utilizate doar de către aceeași persoană. Atunci, aceste amulete ajuta la protecția împotriva influențelor externe negative a ochilor răi, bolilor și spiritelor dezagreabile. Simultan, ei erau convinși că pietricelele respective sunt înzestrate cu forțe magice care îi ajută să-și aleagă drumul cel mai potrivit în viață, să se dezbaie de obiceiurile lor proaste etc. Că afectează starea emoțională a persoanei care le poartă și contribuie la obținerea succeselor deosebite în dragoste ș.a.

Culorile cu care au fost vopsite pietricelele sunt considerate cromatice. Fiind culorile *roșu* și *alb* au primit asocieri cu universul uman. Semnificația lor simbolică conține elemente universal-umane și trăsături diferențiatore, conotații de ordin cultural și religios. Aceste culori întru-chipează cele două anotimpuri opuse, iarnă și vară, care în vechile societăți tradiționale reprezentau anotimpuri de bază, primăvara și toamna fiind considerate a fi doar anotimpuri de trecere.

Roșu era considerată culoarea care a însoțit omenirea *pretutindeni ca fiind simbolul fundamental al principiului vital, cu forța, puterea și strălucirea lui, roșul, culoare a focului și a sângelui, prezintă totuși, din punct de vedere simbolic, aceeași ambivalență ca și acestea din urmă — desigur, după cum el este, ca nuanță, deschis sau închis* [5, p. 790]. Această culoare, dată de foc, de sânge și soare, era atribuită vieții, deci femeii, iar albă, conferită de limpezimea apelor, de albul norilor era specifică înțelepciunii bărbatului. De altfel, șnurul mărțișorului exprimă împletirea inseparabilă a celor două principii feminin și masculin ca o permanentă mișcare a materiei și semnifică schimbul de forțe vitale care dau naștere viului. În acest context, vom menționa că aceste două culori au rămas până în zile-

le noastre simbol al sexelor, ele fiind regăsite și la bradul de înmormântare, și la cel de nuntă, și la cel de la naștere. Rememorăm: oamenii încă din epocile preistorice au estimat

Mărțișor din anul 1879, care are forma unei rândunici în zbor

culoarea roșie, cea mai preferată. De exemplu, Omul de Neanderthal presăra trupul cadavrelor, înainte de a fi înhumate cu acest colorant pentru a le reda *culoarea caldă* a sângelui și a vieții. În general, se crede că roșul simbolizează vitalitatea și este dător de putere. Totodată este înrudit cu focul și simbolizează atât iubirea cât și lupta pe viață și pe moarte. Este culoarea lui Cupidon, concomitent și a diavolului, a dragostei pătimase, a războiului, a seducției, a violenței etc. De obicei, femeile sunt atașate de culoarea roșie, *rosul de cireașă și purpuriu / roșu aprins / roșu fierbinte*. Bărbații acceptă nuanțe de roșu spre portocaliu, sau de la roșul de tomată până la cel cărămiziu. Din punct de vedere al religiei creștine, roșul întru-chipează culoarea sângelui jertfei lui Hristos și al martirilor, a iubirii arzătoare (de pildă în veșmântul lui Ioan, ucenicul favorit a lui Iisus) și a flăcărilor de Rusalii ale Sfântului Duh.

Albul, potrivit culorii sale anti-tetice, negrul, poate fi situat la cele două extremități ale gamei cromatice. *Fiind absolut și neavând alte variații decât cele care merg de la mat la strălucitor, el semnifică fie absența, fie suma culorilor. Astfel, albul se situează fie la începutul, fie la capătul vieții diurne și al lumii manifestate, ceea*

ce îi conferă o valoare ideală, asimptotică. Sfârșitul vieții — momentul morții — este însă și un moment de tranziție, la granița dintre vizibil și invizibil, și reprezintă deci un nou

început [5, p. 54-55]. În tradiția populară românească, *albul în forma sa derivată dalb (florile dalbe), e asociat frumuseții fără seamăn, purității și gingășiei* [6, p. 14].

Aceste două pietricele erau legate între ele printr-un șnur bicolor care potrivit exegetului Ion Ghinoiu, simbolic *aduna zilele, săptămânile și lunile unui an în două anotimpuri, iarna și vara, făcut cadou la 1 martie, ziua *Dochiei, străvechi [început de *An Agrar. [...]. După unele tradiții, furul Mărțișorului, funie de 365 sau 366 de zile, ar fi tors de Baba Dochia în timp ce urca cu oile la munte. Asemănător Ursitoarelor care torc firul vieții copilului la naștere, Dochia toarce firul anului primăvara* [7, p. 185]. Autorul respectiv a mai precizat că *Mărțișorul era confecționat din două fire răsucite din lână colorată, albă și neagră sau albă și albastră* [8, p. 117]. Răsucirea firelor este considerată o împletire veche regăsită în prezent pe steagul călușarilor, la bradul de nuntă și la alte obiceiuri populare. Contând pe cele exprimate anterior, considerăm că șnurul alb-roșu este simbolul celor două anotimpuri (iarnă și vară), al generării și regenerării perpetue, ciclice a vieții omenești, a conservării și desfășurării ei. În unele tradiții, mituri și legende descoperim că firul Mărțișorului — funie

de 365 sau 366 de zile, ar fi fost tors de *Baba Dochia*, când urca turma la munte. Iar firul care este desfășurat din ghemul personal și al civilizației românești este compus din componente complementare, naturale, personale și concomitent sociale ale vieții, component, în general, și ale omului, în special. Șnurul și astăzi

este făcut de către femei și este pus la gâtul sau la mâna copilului nu numai de Mărțișor, dar îndată după nașterea pruncului pentru a nu se dioache și al păzi de forțele malefice...

Tradițional, lâna din care se răsuceau acele două fire era de oaie, păstoritul fiind, acum o sută de ani, una dintre ocupațiile principale ale basarabeanului. Iar oaia, a fost unul dintre primele animale domesticite de om — fenomen cu origini atestate încă în perioada neolitică, aproximativ, acum 11.000 - 13.000 de ani, în sud-vestul Asiei. De asemenea, tradiția de răsucire și utilizare a fibrelor de lâna de oaie o cunoaștem ca fiind legată de confecționarea *Mărțișorului*. Meșteșugul de a răsuci cele două fire de lâna, unul roșu, altul alb și în contemporaneitate este păstrat și valorificat. Din toate timpurile, *oaia* (*Ovis aries*), pentru țăranul basarabean, reprezintă principalul animal care asigură familia cu lapte, brânză, carne, lâna, piele, blană etc., și este considerată animal totemic. Mulțimea de valențe asemănătoare cu ale oii se reconstituie, parțial și în folclorul nostru românesc. De exemplu, atât în cadrul complexu-

lui mitico-simbolic al *Mioriței*, cât și al diverselor basme, legende, oaia simbolic naște un băiat năzdrăvan cu numele Petru — fiul oii. Sau eroii pot fi metamorfozați de pildă în oi, miei sau berbeci asemenea legendei *Babei Dochia* cu turma de oi care se transformă în pietre, bolovani. De asemenea, poporul mai crede că sufletele decedaților pe lumea cealaltă se prefac în oi. Descoperind elementul totemic în portul național și nu numai, confecționat din blană sau lâna de oaie, menționăm prezența oii în cadrul tuturor sărbătorilor și riturilor de trecere. Și totodată afirmăm că oaia pentru civilizație tradițională românească este un

arhetip în înțelesul deplin al acestui concept cultural, fiind totodată o profundă legitate a gândirii mitico-simbolice. Deci, oaia domestică este, pe bună dreptate, considerată una dintre primele realizări ale omului pe calea devenirii sale culturale.

În mitologia românească, oaia face parte din grupul celor câteva animale considerate sfinte. Iar Necuratul nu se poate preface în oaie pentru că aceasta e blagoslovită și înainte de a se culca își face cruce cu piciorul. În tradiția noastră lâna-i asociată cu bogăția și exprimă cea mai amplă parte a simbolismului părului, capul oii sau a berbecului este acoperit cu lâna. Încă din epoca culturilor preindoeuropene lâna toarsă într-un fir lung și subțire dintotdeauna a fost asociată cu bunăstarea și fecunditatea. Totodată, lâna mai simbolizează soarele și aurul, semnificând puritatea, iar aurul — adevărul. În acest context, oaia reprezintă simbolul bunăstării, blândității, supușeniei, liniștei și bunătații, uneori contrariu, este numit prost, în popor există aprecierea: *Nu fii prost ca oaia*. Semnificația oii în tradiția populară românească, elogiul

ei prezent în dese atestări folclorice, demonstrează importanța ei în viața omului, mai ales la confecționarea hainelor, în primul rând pentru că *se dezbracă pe ea, ca să ne îmbrace pe noi. Și în al doilea rând, oaia este așa cum am constatat anterior — sfântă fiind comparată, cu alblina: omul care crește și îngrijește de oi și albine este socotit de bun gospodar și are parte de toate. Iar când vor pieri oile și albinele, nici lumea nu va mai fi* [9].

Potrivit aprecierilor anterioare, șnurul era constituit din fire de lâna de următoarele culori:

– *Albă, Neagră*. Despre simbolistica și semnificația culorii alb am făcut unele constatări și aprecieri mai sus, când ne-am referit la vopsirea pietricelei. Culoarea *neagră* este considerată ca fiind controversată: pe de o parte este asociată cu moartea, jalea și disperarea, simbolizând durerea, răutatea, criminalitatea, iar pe de altă parte cu durabilitatea și încrederea care inspiră autoritate și putere semnificând prudența și înțelepciune. *Negrul* este culoarea *opusă și, în același timp este complementară albului, se asociază tenebrei, haosului, indiferenței, nopții sau morții. Reprezintă culoarea doliului absurd lipsit de speranță, spre deosebire de doliul alb, care este mesianic și indică o absență provizorie* [6, p. 278]. Cu toate acestea, negrul este culoarea favorită a multor oameni, pentru că este mai practică și inspiră putere. De pildă, hainele preoților sunt de culoare neagră, pentru că demonstrează obediența sa față de Dumnezeu, iar pe unii oameni îi face mai eleganți. Firul negru utilizat la confecționarea mărțișorului, în vremurile mai apropiate de origine simboliza unitatea omului cu pământul, *omul din pământ se naște și când moare tot în pământ se duce* [10], pentru că *Pământul te naște, pământul te crește și tot pământul te mistuiește* [11, p. 13].

Firul roșu de lâna întâlnit simbolizează căldură, focul din vatră, pasiunea, entuziasmul, dragostea, viața, speranța și sacrificial, sporește presiunea sângelui și ritmul respirației. Și astăzi întâlnim la mai multe popoare *credința că un fir roșu, legat de*

corp, *apără de deochi* [6, p. 355] și că *puterea apotropaică se atribuie unui popor și hainelor sau obiectelor roșii* [12, p. 299], cum ar fi ciucirile sau canaful roșu întâlnit atât în cadrul *Mărțișorului* cât și la oi, mieluți, iezi, căprițe, vaci, vițeluși, aproximativ la toate animalele domestice din gospodăria omului. Roșul captează atenția și provoacă sentimente extreme cum ar fi: puterea, vivacitatea, în unele cazuri conflictul, agresiunea ș.a.

– *Albastrul* este asociat cu albul și simbolizează calmitatea, loialitatea, spiritualitatea, legătura cu universul, cu cosmosul, cu Dumnezeu, este cea mai rece culoare. Fiind o culoare liniștitoare, relaxarea sistemul nervos, atenuează spiritele, omul. Potrivit valorii sale este considerată cea mai pură și profundă prin gravitatea sa solemnă și supraterestră.

Predecesorii noștri alăturau celor două fire colorate o monedă sau un obiect artizanal, care simbolizează dorința tânărului sau a bărbatului de a dărui *Mărțișorul* iubitei, soției, fiicei, mamei, bunicii. În Basarabia, înainte, obiectul artizanal nu se utiliza. Asemenea mărțișoare au apărut doar în a doua jumătate a secolului precedent. Astăzi se utilizează obiecte artizanale de diverse mărimi, forme, simbolistici etc., de aur, argint, bronz, ceramică, fier etc. Obiectul artizanal sau moneda sunt cu gaură prin care trece șnurul mărțișorului și simboliza valoarea și importanța mărțișorului dăruit.

Potrivit unor surse de specialitate, există ipoteza că dacii, la confecționarea mărțișoarelor consumau monede atârinate de fire subțiri de lână, negru cu alb. Selectarea monedei, din aur, argint sau bronz, demonstra statutul social al celui care dăruiește și al celui cărui i se oferea darul. Dacii credeau că aceste amulete aduc fertilitate, frumusețe și previn arsurile cauzate de razele solare. Amuletele respective erau purtate până în perioada înfloririi copacilor, după aceea erau agățate de ramurile acestora. Așa dar, tradiția *Mărțișorului* cuprinde aproximativ vârsta de 8.000 de ani și este coerentă cu prima zi de primăvară, cu credințele și practicile agrare ale dacilor, care

confeționau, pe parcursul iernii, și-raguri de pietricele albe și roșii și le purtau la gât începând cu 1 martie. Ele simbolizau îngemănarea armonioasă dintre principiul feminin exprimat prin culoarea roșie egală cu foc, sânge, soare și principiul masculin reprezentat prin albul egal cu limpezimea apei, înțelepciunea etc.

Și romanii sărbătoreau începutul anului la 1 martie, lună care purta numele zeului Marte, ocrotitor al câmpului și al turmelor, al agriculturii, zeul primăverii și fertilității, zeul ce personifica renașterea naturii. Deci, obiceiul are originea în credințele și practicile agrare. Și pentru ei mărțișoarele purtau noroc și fericire și erau confecționate dintr-o fundiță roșu cu alb, roșul semnificând iarna iar albul - primăvara. La această fundiță se adaugă alte simboluri ale norocului, cum ar fi trifoi cu patru foi, potcoavă, coșarul sau inimă.

Asemenea romanilor și grecii antici au utilizat monede găurite din argint considerate bijuterii. Aveau dreptul să poarte asemenea monede doar bărbații și femeile împliniți. Și în prezent, țăranul român prelungește să creadă că aceste monede cu gaură care astăzi mai pot fi întâlnite doar în muzeu erau înzestrate cu puteri magice care atrage norocul și veștile bune.

Cele mai răspândite în tot area-

lul balcanic au fost și rămân a fi bijuteriile de argint, căruia în Epoca Medievală, i s-au atribuit multiple puteri fantastice. De exemplu, dacă găsești o bijuterie de aur, vei primi bani, iar dacă găsești una de argint, vei avea o viață liniștită. În popor se crede că persoană care poartă în același timp și aur și argint atrage ghinionul: argintul reprezintă lumea spirituală, liniștea sufletească, calmează stările de agitație, iar aurul – lumea materială, luxul, ajută mai ușor să depășim stările depresive. Așa dar, bijuteriile din aur, argint sau din materiale mai puțin nobile au semnificații deosebite din cele mai vechi timpuri. Potrivit tradiției populare *Mărțișoarele* în formă de brățară purtate la mână provoacă sentimente puternice, protejează sănătatea, dragostea și destinul. De fapt, bijuteriile alese de către persoană sunt o reflectare a caracterului lui.

Deci, *Mărțișorul* este un șnur reprezentat de împletirea unui fir alb cu unul roșu, care adesea este împodobit cu diverse obiecte. Până la al doilea război mondial, mărțișoarele se prindeau la gât și la mână, după au început să fie prinse doar la piept, în partea stângă. Chiar de la început noi am constatat că *Mărțișorul* este un simbol al primăverii, al unui început de timp sacru din calendarele străbune, dar concomitent mai reprezintă

tă și o adevărată *funie a timpului*. Cu ajutorul ei se duce evidența zilelor, nopților și a anotimpurilor dintr-un an întreg, iar împletirea celor două fire, simbolizează cele 365 de zile calendaristice. Mesajul ancestral al *Mărțișorului* este de a păstra ordinea cosmogonică cu toate sacrificiile și sărbătorile impuse și invită la desăvârșire, prin includerea elementului solar (roșul, bănuțul de argint) în viața umană. Dintotdeauna, poporul a idealizat Soarele și ceilalți aștri la rang de zeități cosmice, care influențau și puteau fi influențați benefic, pe cale rituală. Scopul *Mărțișorului*, de veacuri rămâne a fi același: de a aduce vestea înnoirii, speranța, bucuria, iubirea, concilierea, mai întâi membrilor comunității, apoi, să fie dăruit regnului vegetal și, prin extensie, întregului Cosmos.

Astfel, prin răspândirea acestui simbol și atribuirii lui unei importanțe incontestabile, omul și-a dorit dintotdeauna să echilibreze principiile contrare și complementare ce-i guvernează Universul: viața-moartea, lumina-întunericul, vara-iarna, masculinul-femininul, mobilitatea-inerția etc., semnificații cuprinse în albul și roșul unui simplu șnur în aparență.

Potrivit multor legende și creștințe populare *Mărțișorul* simbolizează schimbarea iernii cu zăpadă albă cu soarele roșu — motivație prezentă în multe și diverse mituri și legende printre care:

- *Voinicul care a eliberat Soarele*

Acest mit ne vestește că într-o bună zi Soarele a coborât pe Pământ în chip de fată preafrumoasă. Dar un zmeu a furat-o și a închis-o în palatul lui. Atunci păsările au încetat să cânte, copiii au uitat de joacă și veselie, și lumea întreagă a căzut în mâhnire. Văzând ce se întâmplă fără Soare, un tânăr curajos a pornit spre palatul zmeului să elibereze preafrumoasa fată.

A căutat palatul un an încheiat, iar când l-a găsit, a chemat zmeul la luptă dreaptă. Tânărul a învins creatura și a eliberat fata. Aceasta s-a ridicat înapoi pe Cer și iarăși a luminat întregul pământ. A venit primă-

vara, oamenii și-au recăpătat veselia, dar tânărul luptător zăcea în palatul zmeului după luptele grele pe care le avuse. Sângele cald i s-a scurs pe zăpadă, până când l-a lăsat pe tânăr fără suflare. În locurile în care zăpada s-a topit, au răsărit ghiocei — vestitori ai primăverii.

Se zice că din acea zi lumea cinstește memoria tânărului curajos legând cu o ață două flori: una albă, alta roșie. Culoarea roșie simbolizează dragostea către frumos și amintește de curajul tânărului, iar cea albă este a ghiocelului, prima floare a primăverii [13].

- *Lupta Primăverii cu Iarna*

Acest mit circulă în țărișoara noastră — Republica Moldova. Se povestește că în prima zi a lunii martie, frumoasa Primăvară a ieșit la marginea pădurii și a observat cum, într-o poiană, într-o tufă de porumbari, de sub zăpadă răsare un ghiocel. Ea a hotărât să-l ajute și a început a da la o parte zăpada și a rupe ramurile spinoase.

Iarna, văzând aceasta, s-a înfuriat și a chemat vântul și gerul să distrugă floarea. Ghiocelul a înghețat imediat. În momentul când Primăvara a acoperit ghiocelul cu mâinile ei, măracinele au rănit-o la un deget. Picătura de sânge fierbinte prelinsă din deget căzută peste floare, a reînviat-o. Așa Primăvara a învins Iarna, iar culorile mărțișorului simbolizează sângele ei roșu pe zăpada albă [13].

O altă legenda a *Mărțișorului*, originară din Moldova, povestește despre o vrăjitoare a iernii ce se înverșunase să nu lase primăvara să se aștearnă peste pământ. Zâna primăvara dăca a văzut ca nu o scoate la capăt cu vrăjitoarea, a recurs în cele din urmă la un gest extrem. Si-a tăiat un deget, iar sângele scurs din rana a căzut peste zăpadă. În momentul când picăturile calde de sânge au căzut din rana în zăpada albă, acestea au topit pe loc toată zăpada. În acest fel, iarna a fost alungată, iar întrepătrunderea dintre albul zăpezii și rosul sângelui a inspirat **șnurul mătisorului**, simbolizând ziua de 1 martie, odată cu care, cel puțin din punct de vedere calendaristic, primăvara si reintra în drepturi [14].

Tradițional, dăruirea *Mărțișorului* are loc în dimineața zilei de 1 martie, până la răsăritul soarelui și sunt oferite femeilor de către bărbați. Acest rit arhaic întruchoază simbolul primăverii și reprezintă obiectul considerat că aduce noroc. Prin oferirea de mărțișoare, omul dorește să echilibreze principiile contrare și complementare care îi guvernează Universul, precum viața-moartea, lumina-întunericul, vara-iarna, masculinul-femininul, semnificații cuprinse în albul și roșul șnurului. În unele localități, ba chiar și zone etnofolclorice, femeile oferă *Mărțișoare*. De exemplu, în Bucovina, femeile oferă mărțișoare bărbaților. Acest obicei este unul vechi: la începuturi, fetele le legau băieților necăsătoriți o ață albă cu roșu la încheietura mâinii pentru a fi feriți de primejdie atunci când merg să muncească sau să vâneze.

Perioada de purtare a *Mărțișorului* este diversă. Dacii purtau *Mărțișorul* până când înfloreau copacii, pentru ca apoi să fie atârnat de crengi, crezând că va aduce fertilitate și spor în gospodărie. Și actualmente, *Mărțișorul* se poartă până în momentul în care înfloresc trandafirii sau vișinii. Atunci firul roșu se lasă pe un trandafir sau pe o ramură a unui vișin. În alte localități se poartă numai cât durează zilele Babelor sau până la Florii, apoi este agățat de crengile unui copac. În popor se crede că, dacă pomul va rodi, omul va avea noroc. O altă versiune este și aruncarea în mod simbolic a *Mărțișorului*, după o pasăre care zboară, ca purtătorul să devină ușor precum pasărea. Tradiția populară ne mai spune că *Mărțișorul* se poartă de la 1 martie până înfloresc cireșii, până sosesc cocostârcii sau rândunelele. Copiii îl purtau timp de 12 zile, sau până la înflorirea pomilor fructiferi, sau până la sărbătoarea Floriilor.

Mărțișorul, la sfârșitul lunii martie, se scoate din piept și se prinde într-un pom înflorit ori într-o tufă de trandafiri, sau se poartă până la apariția lunii noi. Se crede că, dacă îți pui o dorință atunci când legi mărțișorul în pom, aceasta se va îndeplini.

Și la noi ca și în alte regiuni etnografice românești, *desdediminează tare, în ziua Babei Dochia — 1 martie, până la răsăritul soarelui mamele, de obicei, răsucesc cele două fire de ață de mătase sau de lână (toarsă foarte subțire) de culoare roșie și alb. Adică fac șnurul pe care-l legau, în primul rând, copiilor (începeau de la mezin) la gât și la ambele mâini, apoi fiicelor și mai apoi bărbaților ca din cauza vântului să nu facă pistrui, să nu se dioache, să nu se îmbolnăvească și să le meargă bine în toate întregul an. Șnurul care avea câte un canaf (ciucuri) la capete, unul alb și celălalt roșu era prins în piept în partea stângă, chiar deasupra inimii. Apoi, toți împreună pregăteau mărțișoare pentru mieluți. Șnurile lor erau făcute tot din tort de lână mai gros de cât la copii, iar la capete aveau câte un canaf roșu-alb de formă rotundă. Această tradiție era practică de către mama mea. Această tradiție era practică de mama mea.*

Bătrânii noștri menționează că, ei, de ziua Babei Dochia sau a Babelor (potrivit tradiției populare locale) legau mărțișoarele în primul rând copiilor, apoi adolescenților și tinerilor necăsătoriți până la răsăritul soarelui, mai rar, oamenilor în vârstă: *Ei, la noi Mărțișoru nui o sărbătoare cari s-o ții într-o zi și faci masă, sau și faci horă în sart, nu. Da tari ni dorim și vii cât mai răpide soarli, și și faci cald afară cât tari ne-am mai saturat di iarnă, mai ales dacă-i pre lungi și jeroasă di-ț îngheață limba-n gură, da și di focu și termină. Noi, în pripă di 1 martie prigătem toată șelia. La 1 martie ni trezăm dimineață tari și rășusem ața sau tortu, dipindi di și prigătești di cu sară. Pentru copilaș fășem câți trii mărțișoare (numai șnururi, numai ața rășușită), pintru restu câți unu cu canafi. Apoi, îi trezăm ca și nu ni apuși soarli și li punem la fiecare. Copiilor mititei li punem câți trii, unu la gât și câți unu la ficari mânuți, la încheitură ca și nu și dioachi și și li miargă ghini anu - mprejiur, șelor mai mari câți un mărțișor cu canafi la haina cu cari îmbla pi afară, di diasupra inimii ca s-o păzască di boli și di răli.. Șei mititei li purtau di la mărțișor pâ-la mărțișor, restu li purtau până și*

termina luna. Pi urmă unii li zvârleu piști casă ca și hii și pentru șei din lumea șelaltă, iar alți li legau la un copac di fructi din fața căsii, mai ghini din uși casii sau la unu di mai aproape di uși, ca și aperi familia și casa di șeli răli până la șelalt mărțișor [16].

Și la noi, tradiția populară a Mărțișorului este considerată, pe bună dreptate, una dintre cele mai alese. Fiind strâns legată de sosirea multășteptatei primăvară și completată cu multiple mesaje simbolice, dar totodată și cu superstiții, actualmente, se bucură de noi valențe, fiind lipsită de sensul magic inițial. Astăzi, acest ceremonial de a oferi Mărțișorul oamenilor dragi și scumpi, și-a lărgit orizonturile îmbogățindu-se, concomitent, cu noi înțelesuri. Tinerii îndrăgostiți își dăruiesc mărțișoare unii altora. La rândul lor, cei căsătoriți, colegii, prietenii, copiii prind în piept mărțișoare părinților, învățătorilor, fraților și surorilor. Anume și prin oferirea acestui simbol prețios și aspectuos, noi exprimăm respectul și sentimentul de iubire, de sănătate și belșug în toate, de pace și amicitie.

Actualmente, există și obiceiul ca fetele să ofere la 1 martie mărțișoare băieților, iar pe 8 martie băieții să fie cei care dăruiesc mărțișoare iubitelor, surorilor, mamelor, bunicii lor. Odată cu oferirea mărțișorului se mai dăruiesc și buchețele de ghiocei. Pentru noi, basarabenii, Mărțișorul este o sărbătoare îndrăgită și mult așteptată. Consacrat acestei alese sărbători, în țara noastră, în această perioadă în instituțiile de cultură și învățământ, în cele preșcolare se organizează serbări, spectacole, etc. De asemenea în perioada 1 — 10 martie, anual, are loc Festivalul internațional de muzică Mărțișor, anul acesta s-a desfășurat cea de-a 53 ediție.

Tot odată menționăm că Mărțișorul este o sărbătoare care este ținută nu numai de români dar și de bulgar numită Martenița — simbolul iubirii, sănătății și fertilității. La albanezi această sărbătoare se numește lidhka a cărei simbol este purtat numai de copii. La fel și în Macedonia. Simbolul este purtat până la apariția primelor rândunele,

apoi este agățat de un copac pentru a alunga spiritele rele. Cu toate acestea, trebuie să menționăm că, la origini, este vorba de aceeași sărbătoare, de aceeași obiceiuri din vechiul și vastul spațiu tracic, de alungare a iernii și de întâmpinare sau de chemare a primăverii.

Bibliografie:

1. Ghinoiu, Ion. Obiceiuri populare de peste an. Dicționar. București: Editura Fundației Culturale Române, 1997. 285 p.
2. Ghinoiu, Ion. Sărbători și obiceiuri românești. București: Elion, 2004. 411 p.
3. <https://muscelpedia.ro/blog/2017/03/01/baba-dochia-si-mitologia-romaneasca/>. Vizionat la 16 martie, 2020, la ora 22.30.
4. Marian S.F. Sărbătorile la români. Studiu etnografic. I. Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu. Editura Fundației Culturale Române. 346 p.
5. Chevalier Jean, Gheerbrant, Alain. Dicționar de Simboluri mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere. Iași: Polirom, 2009. 1072 p.
6. Evseev, Ivan. Dicționar de simboluri. București: Vox, 2007. 480 p.
7. Ghinoiu, Ion. Mitologie română: dicționar. București: Univers Enciclopedic GOLD, 2013. 351 p.
8. Ghinoiu, Ion. Panteonul Românesc Dicționar. București: Editura Enciclopedică, 2001. 255 p.
9. Din arhiva culegătorului. Informator Andrei Ravliuc, a.n. 1940, s. Gotești, r. Cantemir. Anul culegerii 2013. Culegător P. Popa.
10. Din arhiva culegătorului. Informator Ecaterina Ravliuc, a.n. 1940, s. Gotești, r. Cantemir. Anul culegerii 2013. Culegător P. Popa.
11. Botezatu, Grigore, Hîncu, Andrei. Dicționar de proverbe și zicături românești. București-Chișinău: Litera Internațional, 2001. 272 p.
12. Fochi, Adrian. Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea, București: Minerva, 1976. 391 p.
13. <https://legestart.ro/miturile-martisorului-intre-fantastic-si-istoric/>. Vizitat la 16 martie, 2020, ora 21.00.
14. <https://www.lapensiuni.ro/ro/extra/legende-martisorului-127>. Vizitat la 16 martie, 2020, ora 21.00.
15. Din arhiva personală. Tinca Onuță, a.n. 1940. s. Chircani, Cahul. Anul culegerii 2018. Culegător P. Popa.

MIRABELA ROȘCA

Satul meu frumos de lângă Prut, Baurci mândru cărunt

Satul Baurci-Moldoveni, raionul Cahul anul acesta a rotunjit 310 ani de la atestarea sa documentara. Cu această ocazie doresc mult să vă povestesc, dragă cititorule, cate ceva despre mândru nostru sat.

Localitatea Baurci-Moldoveni a fost atestată documentar la 11 februarie 1710. Baurci constituie vatra stramosească, încă de la origine, matcă a doua așezări: Ghibanu și Fundoaia. Actualmente, acestea fiind niște periferii ale comunei. Relativ variat este semantica toponimului Baurci, fiind determinată atât de factori etimologici, cit și de legendele ce au dăinuit și mai continue să dăinuie în mediul trăitorilor satului. Noțiunea ar fi de origine tătară și ar semnifica „bogat”, „norocos”. Satul nostru este situat în partea de sud-vest a Republicii Moldova, la 10 km de frontiera cu Romania și la 15 km nord de centru raional Cahul. În acest scop, „Ansamblul „Moștenitori”, dirigit de către Mirabela Roșca de comun acord cu Axenia Anastasiu, șefa Casei de Cultura au realizat un program de omagiere prin cântece și poezii dedicate satului natal, printre care, Tatiana Mihailov a recitat monologul Nadejdei Rudenco (Bunea), săteanca noastră intitulat:

SATULE

*Mi-ai dat mai satule avere,
Ce nu se numără în bani.
Mi-ai dat avere sufletească,
Ce-o port cu mine de mulți ani*

*Și ale tale două dealuri,
Două pâraie și un șes,
Când am văzut lumina zilei
Mi-au fost întregul „Univers”*

*În lume sunt și alte sate
Poate-s frumoase nu zic ba,
Dar tu ești satul cel mai scump
În tine-i rădăcina mea*

*M-ai învățat ce-i rău, ce-i bine
Pe sfatul bun un preț să pun
De aceia nu mi-a fost chiar greu
Când am plecat pe-al vieți drum*

*Cuvintele din „Tatăl nostru”
Fiind copil le-am auzit
De atunci credința mea în Domnul
În suflet mi-s-a cuibărit*

*M-ai învățat, că limba noastră
Întrădevăr e o comoară
Și mi-ai mai dat dragoste mare
Pentru Moldova, a mea țară*

*Și-atunci când mă cuprinde dorul
Doar strâns închid eu ochii.
Te văd pe tine, satul meu,
Și aud cum freamătă plopii.*

*Și aud curgând pâraiele
La horă eu mă vad în joc
Și iarăși lacrimile-mi curg
Când vad tot satul la un loc.*

Baurci Moldoveni este un sat cu oameni bogații la suflet, gospodari și frumoși la chip. Anume cu aceste trăsături specifice nouă ne mândrim foarte mult. Și în prezent, la noi, dăinuie spiritul strămoșesc, anume prin activitățile culturale-artistice ce le adresăm viitoarei generații ce ne urmează prin fapte frumoase și activități ce-ți alină sufletul și-ti însuflă dragostea de neam, de țară, de baștina.

TE IUBESC, SATUL MEU DRAG
BAURCI-MOLDOVENI!

Pledoarie pentru Reîntregire și „biruință asupra răului din noi”

Noua carte de publicistică a lui I. Căpiță se înscrie în contextul realizărilor artistice de ultimă oră și se manifestă prin abordarea în complex a unor probleme cu multiple semnificații: etică, morală, demnitate națională. Poet și ziarist, dar în același timp și un patriot convins, un om integru în promovarea valorilor general-umane și naționale, publicistica lui I. Căpiță se manifestă prin promovarea unui autentic univers de valori, vizează diverse aspecte ale realității sociale. În primul rând, autorul este marcat de cultul strămoșilor și permanența memoriei, de tendința de reintegrare în drepturile lor firești a valorilor nepieritoare ale neamului românesc. În această ordine de idei, pot fi nominalizate mai multe articole, cronici literare, confesiuni, unde problemele abordate sunt prezentate în dependență de preocupările autorului în opera de renaștere spirituală a concetățenilor săi. Comunicarea artistică cu cititorul se manifestă printr-o declanșare de lumini și umbre, de stări și trăiri sufletești, de unde survine demonica ardere interioară a artistului marcat de povara propriului său destin: de a se menține în realitățile curente prin promovarea unui autentic univers de valori, a invoca permanența memoriei și tradițiile multiseculare ale neamului, de reintegrare în drepturile lor firești a valorilor incontestabile ale spiritualității autohtone prin istorie, limbă, tradiții, obiceiuri, pentru a lua în dezbatere o serie de probleme cu caracter generalizator din realitatea curentă.

Discursul publicistic este orientat spre contemplarea unor duioase evocări legate de oamenii meleagului său, cu acei din preajmă „cu care am împărtășit trăirile, năzuințele,

dorul și durerea” [1, p.5], cu baștina, strămoșii, semenii de alături, părinți, bunei, frați și surori ca toți împreună să se adune „într-o singură icoană”, vorba lui Gr. Vieru. Atenția publicistului este orientată, în primul rând, asupra țărânului basarabean, care a purtat în permanență calvarul marilor suferințe și dezrădăcinări de neam, dar și-a păstrat limba, tradițiile moștenite din străbuni, „... au purtat nestinsă flacăra neamului nostru...”, au făcut front contra valului de înstrăinare și cotropire a dușmanului de la răsărit, rusul [2, p.104], ceea ce l-a determinat pe autor pentru a-și exprima crezul artistic și cetățenesc, așa cum poate s-o facă doar un om îndrăgostit de viață, țară, neam, dumnezeire.

*Aici e Țara mea
De dor și de lumină
Și-s cunutat cu ea
În legea mea creștină.*

(Aici e țara mea)

În primul rând este vorba de unitatea scrisului ce se manifestă în noua carte a lui

I. Căpiță când elementul publicistic este complectat de verva polemică, dar în același timp de niște incursiuni lirice de o profundă semnificație. În conformitate cu modelul eminescian, autorul apelează la o modalitate originală de transpunere a realității, când poezia și discursul publicistic se manifestă printr-o înrudire tematică, dacă privim prin prisma identității/alterității, în evocarea anumitor fenomene sociale sau aspecte de viață. Poezia vs publicis-

tica se manifestă printr-o relație de profunzime și determină aprofundarea unor probleme de rezonanță, reflecții de semnificație majoră pentru destinul neamului la un început de secol zbuciumat. În ipostaza de „om al cetății”, I. Căpiță este preocupat de înaintarea noastră prin vicisitudinile timpului istoric, este vorba de „Noi, cei luminați și noi, cei care ne mai aflăm scufundați în întuneric, noi, cei în care sălășluiește și binele și răul, noi, cei vii și noi, cei trecuți în eternitate” [3, p.6]. De aici survine și titlul cărții, Noi și noi, care include o metaforă cu semnificații adânci și sugestive, Noi și noi, adică „Eu acesta și Eu acela, -care deopotrivă își au lăcașul în mine și care formează în interior pluralul ființei mele” [3, p.6], „întruchipează dimpreună binele și răul, adevărul și minciuna, lumina și întunericul, frumosul și urâtul, dragostea și ura, bucuria, durerea și ne-

împăcarea” [3, p.6], care luate toate împreună ne vor orienta spre „descătușarea și libertatea ființei noastre, a vieții dată fiecăruia de Bunul Dumnezeu” [3, p.6].

Pornind de la evocarea unor evenimente cruciale de epocă din istoria țării, autorul ajunge la transpunerea

sub forma unor întrebări retorice a adevărului durut și camuflat de secole și, printr-o incertitudine melancolică de rebel, vine să condamne toate fărâdelegile timpului: „Cine a rupt Moldova în două la 1812? Cine trebuie să restituie Tezaurul României, care a ajuns la Moscova în data de 21 decembrie 2016? Cine a sfărțecat ultimativ România Mare în 1940, dacă nu Kremlinul, al cărui hoarde au năvălit mișelește cu tancurile peste Basarabia, Nordul Bucovinei și Târgul Herța? Cine a reocupat banditește aceste teritorii românești în 1944? Cine a organizat foametea, colectivizarea forțată? Cine l-a alungat pe Dumnezeu din lăcașele sfinte? Cine ne-a furat Muntele și Marea? Cine ne-a zăvorât limba, ne-a întemnițat cultura, datinile și obiceiurile? Cine trebuie să plătească neamului nostru contribuții pentru genocidul săvârșit în toți anii de ocupație rusească pe teritoriul Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța? Cine?” [4, p.44-45]. Vocabula polemică este nepărtinitoare, căci autorul dorește din tot sufletul să scoată la suprafață adevărul camuflat de secole, să-i „lumineze” pe cei din preajmă, vorba lui A. Mateevici „cu lumină dreaptă” [5, p.55], să vină cu idei bine argumentate „întru biruința răului din noi” [4, p.14], spre confirmarea românis-

mului în corelație cu ansamblul de valori universale și general-umane, problemă care-l preocupă în mod deosebit.

În intervențiile sale publicistice, I. Căpiță se pronunță pentru depășirea stării de criză și incertitudine sufletească cauzată de „imperiul răului” [4, p.71], de „antihriștii,” veniți... „ca tot ce-i sfânt să pângărească”,

*Borfăind cu rătu-n toate,
Pângăriți pământ și vieți,
Credeți că tot vi se poate,
Dacă sârmă-n bot n-aveți.*

(Năvălitorilor)

În procesul de esențializare a valorilor, a nevoii de descătușare atât de necesare la momentul oportun, I. Căpiță indică calea de suprapunere publicistică vs istorie și poezie vs istorie. „Țara mea cu Neam durut se identifică cu lacrima lui Dumnezeu, ce picură lent și peste Șirăuții de peste Prut, dar și umerii de sanctuar ai Basarabiei înstrăinate. Publicistul se situează în apărarea „drepturilor noastre legitime” [4, p.68], al tuturor „care vin din Dacia Trăiană” [4, p.69] și propune o lecție de demnitate civică și patriotică pentru un popor ce ar trebui să se respecte și nu numai atunci ar merita să fie respectat de comunitatea țărilor europene, să fie demn de trecutul eroic al strămoșilor.

O rezonanță actuală, îl au articolele referitoare la necesitatea reîntregirii țării, prin care I. Căpiță exprimă „argumentul cel mai puternic, dovedea cea mai incontestabilă a romanității noastre” [6, p.12], expresia ce a mai subtilă a sentimentelor și trăirilor românești ale basarabenilor marcați de teroarea istoriei. I. Căpiță reactualizează tragedia Basarabiei în conjunctura social-politică existentă, condamnă consecințele pactului Ribbentrop-Molotov și influența lui nefastă asupra „unor oameni nenorociți care suntem noi” [4, p.58], „...prigoniți, marginalizați, deznaționalizați” [4, p.59], ca „să prăpădească tineri și bătrâni, părinți și copii-un neam întreg” [4, p.58]. Necesitatea de Reîntregire a țării trece ca un fir roșu în noua sa carte și se axează,

de regulă, pe adevărul istoric constatat de secole. Orientarea sugestiei polemice are loc din cadrul istoric într-un spațiu contemporan, unde contemplarea resorturilor sufletești este raportată la drama înstrăinării, iar „sârma ghimpată” și „țara-n bucăți...răscroită” se profilează durut, autorul are în permanență certitudinea recuperării spirituale a ceea ce ne aparține. Întrebarea „Avem destulă verticalitate și voință de a deveni o Țară și un Neam reîntregit?”, „...avem Ideal Național ! Dar fără un sentiment național sănătos și fără solidaritate, oare poate fi înfăptuit un Ideal Național” [4, p.157], își găsește expresie sub forma unor confesiuni generalizatoare, prin care este confirmată modalitatea „de regăsire și păstrare a identității unui neam, iar unitatea, temeinicia și demnitatea neamului este, desigur, sentimentul național, pentru noi- românismul” [4, p.157]. Promovarea idealului românesc devine o pledoarie pentru supremația valorilor, o cheie de deschidere către un univers sacru de valori concretizate, în primul rând, prin limbă, iar „lupta pentru limbă se află mai presus de viața mea, mărturisește autorul, e lupta pentru viață” [4, p.152]. La fel ca și confrății săi de condei, I. Căpiță aduce un elogiu limbii române și o înaltă „în altarul veșniciei”, după sugestia publicistului, ea constituie „mama ființei și dăinuiri unui neam”, „leagănul culturii, credinței și veșniciei noastre”, „...veriga de legătură dintre trecutul, prezentul și viitorul unui neam...” [4, p.157], limba asigură vivacitatea și dăinuirea unui popor, „strălucirea limbii este strălucirea unui neam, a mea, a ta” [4, p.127] și „atâta timp cât este vie limba unui neam, viu este și Neamul” [4, p.127], iar „atâta timp, cât un neam își apără valorile- limba, cultura, tradițiile, datinile și obiceiurile- acel Neam nu știe de moarte” [4, p.128].

Dreptatea poporului român și revenirea Basarabiei la matcă constituie o legitate istorică, pe care autorul o întrevide prin opera de valorificare a resorturilor spirituale ale neamu-

lui, prin promovarea ideii de adevăr, demnitate, lumină, credință, prin reamplasarea în drepturile ei firești a limbii române, prin necesitatea revenirii la tiparele unei lumi elevate, superioară prin însăși esența ei, unde spiritul neamului „adunat gră-măjoară” devine „enciclopedie vie..., un depozit de înțelepciune și de tezaur filosofic creștin” [1, p.5], exprimă neîmpăcarea „cu tot ce-i fals, străin și dăunător” [1, p.5]. Odată ce Basarabia este o parte integrantă a Țării Românești, ea face parte din spațiul spiritual al poporului român și, în cheie eminesciană, autorul își determină ferm poziția în ceea ce privește viitorul românilor dintre Prut și Nistru. I. Căpiță face din incursiunile sale publicistice „o tribună”, îndemnând conaționalii spre valorile creștine „Doar prin smerenie și dragoste, prin mărturisirea de fapte bune, prin pocăință și sfânta rugăciune” [4, p.159] se poate ajunge „la masa împărtășaniei, la masa neuitării, de atunci până când bunul Dumnezeu ne va avea în pază pe acest pământ” [4, p.189], pentru a se menține cu „destulă verticalitate și voință de a deveni o Țară și un Neam reîntregit” [4, p.157]. Publicistul este încredințat că „zbuciumul devenirii noastre existențiale se poate realiza doar prin ideea salvatoare de Unire cu „Mama Românie” [3, p.224], către care se adresează tulburător și, în felul acesta, își asumă rolul de profet, de animator al deșteptării naționale: „Auzi-ne, Mamă- Românie! Basarabia e ruptă din trupul Tău și prea destul a fost înstrăinată și răstignită. Bate, Mamă, la ușile marilor puteri

ale lumii, că de ele depinde rezolvarea, fă ce-ți stă în putere, adu-ți flica la sânul Tău, că vrea să te cuprindă” [4, p.224]. În același timp, mai întrevădem pe paginile cărții și un testament lăsat urmașilor cu pronunțate accente filosofice, politice, literare, întru devenirea noastră spirituală și menținerea în „Altarul veșniciei” [3, p.111]. Or, „Cine iubește Limba și Țara, Neamul din care face parte, doar acela e binecuvântat și are acel punct de sprigin, de unde pornește acea dragoste ce poate să cuprindă întreaga lume în întregul Univers-minunea lui Dumnezeu. România este inima mea, este inima Universului. Cel care iubește România este neam cu mine, cel care luptă pentru România este fratele meu” [4, p.141].e

Aceste confesiuni nu sunt altceva decât un poem incomensurabil de dragoste față de țară, determină chezașia, vitalitatea, dănuirea identității noastre milenare, contemplarea unor rosturi filosofice multiple, iar publicistul I. Căpiță devine fratele nostru, al tuturor acelora care râvnesc spre Reîntregire, doresc să se includă în „Hora Unirii cât țara de mare, cât lumea de mare” [3, p.243], „cât dorul nostru de mare” [3, p.243], ca Pasărea Phoenix care reînvie din cenușă pentru a ne aduce spre râvnita izbăvire spirituală. Chemați în „hora neamurilor” [3, p.137], basarabienii ar trebui să treacă peste conjunctură și răul din noi, peste acel hotar de țară, acolo unde „veneticii... patrulau/ Prin soarta noastră- amară.(Scrisoare tatei) și să se mențină în jurul Idealului nostru Sfânt- Re-

întregirea țării” [3, p.145]. Discursul publicistic capătă o tonalitate majoră, devine chemare și îndemn. Or „actul Reîntregirii țării este Lumina, Calea și Adevărul, este Binecuvântarea Tatălui Ceresc- pentru toți cetățenii acestei țări-de la Nistru pîn'la Tisa” [3, p.310].

Cartea de publicistică a lui I. Căpiță este actuală prin mesaj și problematică, prin luarea în dezbatere a unor aspecte ale devenirii noastre spirituale. Prin scrisul său, autorul „a înălțat Cuvântul la locul ce i se cuvine, la rosturile lui de la început [1, p.313], astfel „înălțându-se și pe el la locul ce i se cuvine, la rosturile lui de la început...” [1, p.312-313], „spre încântarea și prețuirea celor care simt puterea Limbii Române” [1, p.313], a ideii de Reîntregire a țării și „dorința nemăsurată de a trăi într-o Românie Mare, liberă și frumoasă, precum ne-a hărăzit-o Dumnezeu” [7, p.48].

Referințe bibliografice:

1. Vezi: I. Căpiță. Cuvânt înainte. În cartea: Dragoste și neîmpăcare. Chișinău. Editura Trigraf-Tipar, 2002.
2. I. Datcu. Etnologul basarabean Petre V. Ștefănuță în pagini necunoscute. *Philologia*, nr.1-2, 2013.
3. I. Căpiță. Lumină și izbândă. În cartea: I. Căpiță. Noi și noi. Chișinău. Tipografia „Notograf Prim”, 2018.
4. I. Căpiță. Noi și noi. Chișinău. Tipografia „Notograf Prim”, 2018.
5. A. Mateevici. Datoria noastră În.. Basarabia, an.I, nr.51, 19 noiembrie, 1906.
6. V. Țepordei. Iubim Basarabia. București, 1998.
7. I. Căpiță. Dangăt de dor. Chișinău, Editura Prometeu, 2012.

LIDIA GANEA, PREȘEDINTELE ASOCIAȚIEI ÎN ETATE, C. RUSEȘȚII NOI, R, IALOVENI

Magia unei sărbători la Ruseștii Noi

Conferința Generală UNESCO din 17 noiembrie 1999 a declarat Ziua Internațională a Limbii Materne să fie sărbătorită anual la 21 februarie. Scopul promovării acestei sărbători la rang internațional a fost unul foarte mare și semnificativ: susținerea diversității lingvistice și culturale.

Cu această ocazie membrii Asociației persoanelor în etate din localitatea noastră a organizat o adevărată sărbătoare de suflet, fiind conștienți că asemenea evenimente sunt momente cu adâncă semnificație educativă, care contribuie la for-

marea capacităților și a dorinței de a studia, de a fi mai atenți la rostirea verbului matern.

Chiar de la început, cei prezenți au fost captivați de expoziția de tablouri, vernisată în holul primăriei. Autorul acestei deosebite expoziții a fost consăteanul nostru Vasile Ostahi, membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova, că doar pictura semnifică nu numai culori, dar și limbaj, care scot în evidență semnificație.

După intonarea Imnului de Stat, profesorii Domnica Capașina, Maria

Erhan, rând pe rând, și-au exprimat prin gânduri alese rolul limbii materne în viața cotidiană, unele probleme ce le avem pentru ca graiul nostru cel matern să se îmbogățească și să dăinuie peste vremi.

Cu deosebit interes au fost recepționate discursurile invitaților noștri Andrei Eremia, primar de Nimoreni și vicepreședinte al raionului Ialoveni, a profesorului de istorie Igor Melnic din localitatea vecină Suruceni, consilier raional.

Cu un program de cântece și poezii la temă ne-au sensibilizat copiii din Ansamblul *Acordurile Tinereții* de la biserica din localitate, conducător Daniel Marinescu și Ansamblul etnofolcloric *Datina Neamului*, conducător Maria Cîrlan.

Doamna Silvia Grosu, doctor în istorie, conferențiar universitar la Facultatea de Jurnalism la Universitatea de Stat, a prezentat o prelegere de zile mari cu genericul *Pagini alese din viața și activitatea Mitropolitului Gurie Grosu (1877-1943)* care în 1909 a editat primul *Abecedar* în limba băștinașilor cu caractere latine, scris ireproșabil din punct de vedere științific și metodic, apoi apare *Abecedarul Moldovenesc* pentru Anul Întâi De Școală, fiind primul

suport didactic cu care a început reforma școlii în octombrie 1917, care a avut o contribuție enormă în activitatea cărturărească și consolidarea unității de neam și de confesiune a românilor din Basarabia. Un interes deosebit ne-a trezit și prezentarea Arborelui genealogic al acestei personalitate, cu atât mai mult că are rădăcini atât la Nimoreni, unde s-a născut, cât și la Ruseștii Noi, unde fratele mai mic Anton era dascăl, deportat în 1940 și care a decedat în Siberia de gheață în 1943.

Președintele Asociației *Mitropolitul Gurie Grosu*, dl Igor Grosu, ne-a delectat cu un cupaj de melodii le temă. Profesoara de istorie Maria

Panfil, răsfoind paginile proaspetei monografii *Ruseștii Noi* în leagănul eternității, a cărei autoare este, a menționat destinul lexicului nostru în cursul dezvoltării istorice, valoarea incontestabilă a limbii materne care este binecuvântarea Domnului pentru orice popor. Distinsei doamne i-a fost înmănată *Diploma de grațitudine* de către primarul localității Valentina Meșină, pentru contribuția educațională și culturală ce-o desfășoară.

Sărbătoarea s-a finisat cu balada lui N. Dabija Cât trăim pe-a cest pământ, fiind ca îndemnul suprem de a ne iubi, a ocroti și a îngriji Limba noastră cea Maternă.

ELENA CULIN, BIBLIOTECARA BP S. CĂPLANI

Satule, comoară vie

Satul meu Caplani din raionul Ștefan Vodă păstrează cu sfințenie bogatele tradiții și obiceiuri lăstate de moși strămoși. Oamenii din partea locului sunt curați la chip și suflet, harnici și ospitalieri.

Mă mândresc că din cuibul acestei vetre și-au luat zborul multe personalități vestite. Nu putem să dăm uitare că pe data 20 februarie 1868 s-a născut Mihail Berizovschi - preot, compozitor, dirijor care a rămas în istoria neamului nostru, dar și a întregii umanități. Această zi a fost sărbătorită în Biblioteca publică împreună cu utilizatorii. În cinstea lui Mihail Berezovschi activează un muzeu în localitatea noastră care sa deschis ușile cu doi ani în urmă.

Un alt eveniment a fost pe data de 23.02.2020 cu genericul „Dragobetele sărută fetele. Sărbătoarea dragostei și începutul primăverii a fost consemnată la Ștefan Vodă. O activitate foarte frumoasă organizată de către Direcția Cultură, Tineret, Sport și Turism, unde au participat în parteneriat Biblioteca publică,

Casa de cultură, Biblioteca pentru copii și meșterii populari din localitatea noastră.

La această activitate au participat cele mai celebre cupluri din istoria și literatura română învesmântați în haine spectaculoase. A doua parte a sărbătorii a avut loc în incinta localului „Cafeneaua muzicală,, unde

sa recitat poezii, cântece, dansuri. Din partea s. Căplani Laura Calalb a interpretat cântece de dragoste și a dansat.

Aduc sincere mulțumiri organizatorilor și Direcției Cultură, Tineret, Sport și Turism pentru cadourile oferite participanților.

VIOLETA PISTRUI, DIRECTORUL CĂMINULUI DE CULTURĂ, S. IGNĂȚEI, R. REZINA

Să păstrăm și să promovăm tezaurul nostru național

Obiceiurile și tradițiile poporului nostru sunt frumoase și merită a fi păstrate. Noi, maturii, trebuie să cultivăm la generațiile în creștere, din fragedă copilărie, dragostea de țară, de neam, de tradiție și să promovăm patrimoniul național.

Tradițiile noastre populare sunt, fără îndoială, pentru noi, unele dintre cele mai prețioase din lume, iar șezătoarea este cea, care îmbină aproape toate elementele folclorice: dansul, cântecul, întâmplările hazlii, ghicitoriile, voia bună, de asemenea și gustoasele plăcinte coapte în cup-

tor. Pe lângă toate aceste minunății adevărate, la șezătoare se și mai lucră.

Șezătoarea e pe bună dreptate o tradiție populară, care are drept scop transmiterea experienței în toate domeniile vieții rurale a generațiilor în vârstă celor tinere. Anume la șezători, se învățau de veacuri secretele meșteșugurilor, mai ales, cele, cu care sunt preocupate femeile. Acolo se transmiteau, cum s-ar zice, din gură în gură, poveștile populare, cântecele, zicătorile și toate obiceiurile vorbite. La șezători tinerii își

găseau adeseori perechea. Copiii învățau secretele părinților în dibăcia meșteșugului. La șezători se lucra cu spor, iar cântecul era partea obligatorie a acestei întâlniri.

Ca pe timpuri, cu muzică, glume și dansuri - tradiții păstrate de la strămoși, în incinta Căminului de Cultură din satul Ignăței, raionul Rezina, la 16 februarie curent, am desfășurat o șezătoare, cu genericul „De la strămoșii ignățeneni adunate și generațiilor tinere date”, activitatea fiind parte componentă a Proiectului „Din zestrea neamului” (Festivalul covoarelor). În cadrul acestui eveniment, ne-am propus o șezătoare dintre cele, care strângeau, pe vremuri, cumetri, vecini și mulți consăteni împreună, prin intermediul cărora se transmiteau tradițiile.

Sunt convinsă că trebuie să păstrăm aceste tradiții, să dăm exemplu copiilor noștri, ca, pe viitor, să organizeze și ei asemenea sărbători. Ne dorim din suflet ca șezătorile să nu se piardă, fiindcă ele sunt mândria țării și a neamului, preluate cu sfințenie de la semenii noștri.

E cunoscută, pe bună dreptate, paradigma lui Lucian Blaga - „Veșnicia s-a născut la sat”, conține doar adevăr. Dar satul, această așezare

rurală, a cărei populație se ocupa, în cea mai mare parte cu agricultura, cu vorbele de duh din moși-strămoși și cu purtarea peste timp a tradițiilor naționale, astăzi e cu totul altul. Spre regret, pe timpuri, și oamenii de la sat erau altfel... Viața se scurgea lin, timpul trecea mai greu, nimeni nu se grăbea... Omul profita de fiecare clipă savurând viața din plin. Lumea erau mai prietenoasă, mai bună la suflet. Ei judecau și apreciau lucrurile cu totul altfel, respectând obiceiurile și tradițiile. Se bucurau și de ploaie, și de zăpadă, și de soare, și de vânt... Ei primeau toate acestea ca binecuvântări de la Domnul. În zilele noastre tineretul a plecat peste hotare, vârstnicii s-au europenizat și ei pe la sate cu calculatoare, internet, telefoane mobile performante, iar tradițiile, obiceiurile strămoșești, care ne caracterizează ca națiune, sunt date uitării.

Noi, organizatorii șezătorii, subsemnata și membrii formației folclorice „Ciocârlia” de la Căminul de Cultură din Ignăței, câțiva pedagogi tineri și elevi din localitate (întrunind patru generații), susținuți și de alți consăteni, ne-am adunat împreună și am invitat toți băștinășii localității noastre să răsfoim file prețioase din istoria neamului la o șezătoare ca pe timpuri, cu adevărat țărănească.

Activitatea noastră a fost și o clacă, pentru a pregăti, a trece toa-

te procesele de prelucrare a lânii și a pune la țesut un covor, cum se zice..., așa cum făceau femeile din satul nostru. Covorul nostru, datorită

meșterițelor noastre iscusite este cunoscut în toată republica fiind considerat drept adevărată operă de artă. Totodată, am mai urmărit și scopul, de a nu da uitării tradiția, ce de a o transmite cu multă dragoste și atenție urmașilor noștri.

Așa cum în sat avem creat și un Muzeu-atelier al covorului moldovenesc (e abia la începuturi), am filmat șezătoria în întregime și fiecare proces de prelucrare a lânii în parte, cum ar fi: spălatul, curățatul de cornuți, scărmanatul, pieptănatul, torsul, rășchiatul, următorul e vopsitul lânii, N-am vopsit la șezătoare, ci am

adus lâna boită gata, apoi urmează, potrivit tradiției: depănatul, urzitul și nividitul, țesutul. Filmulețul va fi păstrat, la fel, în muzeul nostru.

Au rămas plăcut satisfăcuți atât organizatorii și participanții la șezătoare, cât și spectatorii. Primarul localității, dl Alexandru Călăraș ne-a mulțumit în numele tuturor consătenilor, pentru faptul că promovăm tradițiile și obiceiurile neamului nostru.

Și cu această ocazie, de asemenea și noi le mulțumim tuturor celor care au pus umărul la organizarea acestui eveniment cultural drag satului nostru.

Nu uitați, dragi cititori, că tradiția neamului nostru exprimă spiritul fiecăruia dintre noi.

Ziua Internațională a Cititului Împreună

Ziua Internațională a Cititului Împreună se sărbătorește în fiecare an, fiind un eveniment global la care participă milioane de oameni. Această inițiativă reunește într-o singură zi copii, tineri și adulți din peste o sută de țări ale lumii pentru a celebra puterea cuvintelor.

Evenimentul are menirea de a încuraja copiii, tinerii și adulții din întreaga lume să celebreze puterea cuvintelor și cititul în public. Statisticile arată că aproape jumătate dintre elevi au acasă mai puțin de zece cărți, iar cei mai mulți adolescenți au încă dificultăți de înțelegere a unui text la prima citire.

Cititul cu voce tare este o modalitate de dezvoltare a abilităților lexicale. (Să nu uităm că la începuturile ei lectura se făcea în voce!). Cercetătorii în domeniu propun modalități de eficientizare a cititului cu voce tare, deoarece s-au demonstrat implicații pozitive asupra abilităților lingvistice și de comunicare. Unele dovezi ale eficienței lecturii cu voce tare/în grup:

De Ziua Internațională a Cititului Împreună, filialele Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu se implică din plin în organizarea și promovare a Cititului cu Voce Tare și a lecturii împreună, creând un mediu favorabil activităților de citire cu voce tare, încurajând participările active a cititorilor la discuții în timpul lecturilor colective, colaborând cu instituții educaționale.

Uite câteva idei de acțiuni și activități pentru promovarea lecturii în cadrul Zilei Internaționale a Cititului Împreună:

- ♦ Sesiuni de lectură cognitivă (invitarea personalităților din diverse domenii pentru a citi și discuta împreună cu cititorii cărțile care le-au ajutat să se afirme în profesia lor etc.);
- ♦ Întâlniri ale scriitorilor cu cititorii;
- ♦ Organizarea unor concursuri literare care presupun recitare sau lecturi cu voce tare a unor fragmente de proză;
- ♦ Programe de încurajare a lecturii: „Povești la gura sobei”, „Poveștile copilăriei”;
- ♦ Ateliere, mese rotunde în scopul promovării/demonstrării beneficiilor cititului cu voce tare.

LIUSEA URSACHI, DIRECTORUL BIBLIOTECII PUBLICE TERITORIALE CETIRENI, UNGHENI

Un serviciu de stimulare a curiozității, la bibliotecă

Se zice că înțelepciunea are nevoie de cunoștințe. Scriitorul francez Stendhal spunea că oamenii dobândesc cunoștințe proporțional cu curiozitatea lor. Curiozitatea ne determină să învățăm lucruri noi și de aceea cultivarea ei este foarte importantă în procesul educației copiilor. Copiii sunt în general curioși și dornici de a explora, și a descoperi lucruri noi, niște deceluși adevărați, care deseori ne năvălesc cu sumedenii de întrebări care de care mai deocheate.

În acest sens Biblioteca Publică Teritorială Cetireni, r. Ungheni încearcă să satisfacă această necesitate a copiilor prin inițierea unui nou serviciu de bibliotecă cu denumirea: „Ora cunoașterii” cu Anatol și Melania.

Anatolie și Melania Lăpteanu, asistenții mei, sunt elevi la Gimnaziu din localitate. Ei fiind cititori devotați ai revistei pentru copii „Tropoțel și Tropoțică” și nu numai cititori dar și colaboratori, și participanți activi la concursurile înserate pe paginile ei. (Regretă foarte mult sistarea activității ei.). Au venit cu ideea de a organiza ceva la bibliotecă cu întrebări – capcană, ghicitori despre animale și alte lucruri culese de pe paginile revistei. Împreună am decis să dăm start serviciului dat, unde să se adune copii din clasele I-IV, la o oră de cunoaștere. Ei sunt acei ce mă ajută mereu la organizarea și desfășurarea activităților serviciului, mai mult ca atât, părinții

acestora au hotărât chiar să sponsorizeze unele activități.

În fiecare zi de joi a săptămânii copiii vin cu plăcere și spre deosebire de alte dăți când vizitează biblioteca, sunt foarte atenți la fiecare informație citită de asistenți ori bibliotecară, ca mai apoi să se situeze cât mai sus în clasamentul premierilor.

De o mare popularitate se bucură etapa întrebărilor - capcană, care le pune la încercare gândirea logică și multilaterală, iar etapa ghicitorilor despre animale este originală prin faptul că are o serie de indici care îi ajută la recunoașterea răspunsului corespunzător.

De curând alți doi copii au venit cu ideea de a organiza alt serviciu legat de jocurile de inteligență de care dispune biblioteca: Jenga, Unno, Ligretto, Monopoli ș.a. Urmează să discutăm despre formele și metodele noii activități. E o plăcere să lucrezi cu copii curioși și dornici de cunoaștere.

„Ne place foarte mult și suntem mulțumite de acest serviciu, dar ne dorim mult să fim și noi în calitate de asistenți ai bibliotecarei” - susțin Gabriela Gorincioi și Gabriela Buliga ambele membre ai serviciului „Ora cunoașterii”. După părerea Andreei Gorincioi e mult mai distractiv să participi la dezlegarea întrebărilor, întrucât îți poți etala și controla simultan cunoștințelor deja acumulate.

Un ghid necesar

Noie Rotaru, autorul ghidului: „O altă viață lângă noi. ABC- ul de îngrijire a persoanelor în etate la domiciliul lor” afirmă că o bătrânețe fericită – înseamnă să fii activ, plin de viață, pozitiv, având parte de îngrijire de calitate, iubire nemărginită, atitudine și respect din partea familiei și a comunității...

Însă nu fiecare vârstnic își trăiește fericit bătrânețea bucurându-se de respect din partea familiei, fiind deseori uitat în negura singurătății, neputinței și imposibilității de a evada din greutățile bolilor ce au pus stăpânire pe ființa lui...

În diverse state ale lumii: Italia, Germania, Marea Britanie, Franța, inclusiv Israel, vârstnicii beneficiază de îngrijire la domiciliu din partea meseriașilor străini. Calitatea îngrijirilor depinde mult de atitudinea pe care o manifestă îngrijitorii, atât față de munca pe care o prestează, cât și față de vârstnicul pentru care s-au angajat. Astfel, o parte dintre vârstnicii îngrijiți la domiciliu se bucură de un comportament prietenos, plăcut și responsabil din partea îngrijitorilor săi, aceștia fiind sânguincioși, calmi în acțiuni și responsabili în deciziile pe care le iau față de sănătatea și viața omului respectiv.

Unii vârstnici însă, își trăiesc infernul la ei acasă, fiind supravegheați de îngrijitori nepăsători, neîndemânatici, agresivi, deseori obraznici și fără studii în calificarea acestei meserii.

Deseori însă, incompetența îngrijitorilor poate fi explicată prin pregătirea teoretică insuficientă și lipsa experienței de muncă în domeniu dat.

Această problemă a fost discutată la una din întrunirile îngrijitorilor cu dna E.S. Gabriela Moraru, Ambasador al Republicii Moldova în Israel. Aici s-a propus să se elabore-

ze un ghid metodic-practic de lucru cu persoanele vârstnice la domiciliu, pentru a îmbunătăți abilitățile și competențele îngrijitorilor moldoveni, cât și pentru a combate umilin-

așa mod co-autoarea acestui proiect. Dumneai deține funcția de moașă în cadrul Centrului Perinatologic Bălți, fiind specialist calificat în domeniul medicinei primare, asistenței

Noie Rotaru și Gabriela Moraru, Ambasadorul Republicii Moldova în Statul Israel.
30.01.2020. Tel Aviv. Israel.

tele, constrângerile, impulsivitatea, deseori indiferența, din partea îngrijitorilor față de vârstnicii îngrijiți la domiciliu.

Dna Ambasador, fiind la curent cu atitudinea responsabilă față de munca pe care Noie Rotaru o prestează, cunoscându-i experiența, studiile în domeniile psihologie, pedagogie, filologie, cât și dorința inepuizabilă de a învăța mereu lucruri noi, de ai ajuta pe cei în impas profesional, i-a propus să elaboreze un ghid la acest aspect al vieții.

Acceptând provocarea, dumnealui a format o echipă de specialiști din diverse domenii - medicină, psihologie, asistență socială, juridică și sport atât din Republica Moldova cât și din Israel. Aliatul său a devenit Lilia Rotaru, soția sa, devenind în

sociale și psihologiei, împreună cu echipa de specialiști s-au implicat din plin în munca asiduă la elaborarea ghidului. Cuplul respectiv își împărtășesc sentimentele de recunoștințe întregii echipe de profesioniști și apreciază posibilitatea de a învăța lucruri noi din experiența și profesionalismul specialiștilor la tema abordată în cartea de față:

„Petru Jelescu (dr. habilitat în psihologie, prof. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău), Murman Rotar (medic, șef secție la spitalul „Forțele Armatei” din Ramat Gan) și Diana Buzovici (expert consultant în dezvoltare organizațională, Expert național de Acreditare al Prestatorilor de Servicii Sociale. Manager Departament Quality Management „Concordia.

Proiecte Sociale”; Asistent Universitar la Catedra Socioumane, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți) și-au exprimat opiniile, reflecțiile, atitudinile, observațiile potrivit ghidului respectiv, pentru aceasta le aducem sentimente de respect profund și recunoștință!”

Cu siguranță că ne-am fi descurcat mult mai greu, dacă nu ne-am fi bucurat de sprijinul și profesionalismul specialiștilor: Ahmad Jamhur (medic de familie), Eugenia Sușanov (medic neuropatolog) și Galina Atarbanel (medic stomatolog) de la Policlinica „Clalit” din Netanya), de asemenea și de ajutorul Zinaidei Hotineanu-Ceban (medic psihiatru, categoria I, la IMSP SCP din or. Chișinău), care ne-au călăuzit pașii în domeniul afecțiunilor psihice și somatice, îngrijirilor și alimentației persoanelor vârstnice, fiindu-le recunoscători pentru atitudine, colaborare și munca depusă!

Le mulțumim enorm pentru receptivitate, implicare generoasă și grijă pentru calitatea ghidului, conversațiile, comentariile și propunerile prețioase în scopul îmbunătățirii calității cărții respective, purtate cu adevărați profesioniști în diverse respectiv: Gabriela Moraru, Micha David, avocat, Beer-Șeva), Michael Fainberg, avocat, Ramat Gan, Tal Shulmanovich, avocat, Bnei-Brak, Aliona Ciudin, manager la firma „A. Noam nursing” LTD, din Bnei Brak, Elena Belinschi, doctor în filologie, conf. univ., Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Maria Corcevoi, psiholog, lector superior, doctor în psihologie la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Ludmila Radionov-Mihai, maestru în sport al ex-URSS în gimnastică sportivă, profesor de cultură fizică, antrenor la Clubul de fitness pentru femei „Shantel” din Bălți, Menachem Weinboim, traducător, Silvia Ciobanu, designer, bibliotecar la Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți,

M-am bucurat de multă susținere și din partea îngrijitorilor de vârstnici din diverse orașe din Israel:

Tatiana Demian, Raisa Roșca, Aliona Plămădeală, Maria Ciocanari, Sergiu Onoscenco, Lilia Cozmota ș.a., a mai remarcat autorul.

Astfel, ghidul „O altă viață lângă noi. ABC-ul de îngrijire a persoanelor în etate la domiciliul lor” a fost propus în luna februarie 2019, a văzut lumina zilei la Bălți, la 23.XII. 2019, destinația finală fiind Israel, ajuns la 30.I.2020.

Noie Rotaru, în primele file ale ghidului ne împărtășește următoarele gânduri: Credem că putem deveni îngrijitori profesioniști, doar că este nevoie, pentru început, de dorință fermă și atitudine responsabilă pentru ceea ce facem în raport cu vârstnicul încredințat nouă. Dacă îngrijitorul înțelege acest lucru, înseamnă că deja este pe drumul cel bun, pentru a deveni profesionist cu capacități și obișnuințe să reacționeze corect și rapid în toate situațiile”

Co-autoarea ghidului, Lilia Rotaru, afirmă în cuvântul de încheiere, faptul că ... pe parcursul elaborării ghidului, bineînțeles că au fost diverse momente favorabile și mai puțin favorabile, dar noi mereu eram cu gândul de a oferi un ghid, care să indice cum să se acționează în anumite situații păstrând omenia și demnitatea, atât a îngrijitorilor, cât și a vârstnicilor...

Ghidul este alcătuit din 4 capitole ce reflect următoarele domenii: medicină, psihologie, asistență socială, drept, alimentație și sport.

Autorii susțin că, după elaborarea ghidului, va fi semnat

Lilia Rotaru, co-autoarea ghidului

un acord de colaborare dintre Guvernele RM și Israel, ce ar permite instruirea candidaților la funcția de îngrijitor după ghidul respectiv. Astfel, o instruire corespunzătoare ar filtra emigrarea doar a persoanelor cu potențial profesional în sistemul de îngrijire, iar la finele cursului de instruire, ei vor susține un examen de competență profesională. Credem noi că un asemenea ghid ar fi util și pentru meseriașii din acest domeniu din Italia, sau din alte state, unde se practică meseria de îngrijitor.

La sfârșitul lunii februarie, Ambasada RM în Israel preconizează o masă rotundă în cadrul căreia autorul Noie Rotaru împreună cu membrii echipei de specialiști care au contribuit la elaborarea ghidului respectiv, vor face o prezentare de carte. În cadrul mesei rotunde vor fi invitați managerii firmelor ce prestează servicii de angajare în câmpul muncii în sfera de deservire din Israel, îngrijitorii originari din RM ce activează în această țară, coordonatorii proiectului, specialiști de la Bittuah Leumi și mass-media.

CRISTINA ONCEA, BPR „MIHAI EMINESCU”, OR. REZINA

2020 — Anul Lecturii la Bibliotecă

„Cea mai plăcută dintre senzații este să știi că ai ceva bun de citit înainte de culcare”

Vladimir Nabokov

În zilele noastre, computerul, telefonul și internetul concurează serios cu lectura independentă a copiilor noștri. Informația este la dispoziția noastră la un click distanță. Promovarea cărții și a lecturii, cât și a informației reprezintă câteva dintre activitățile principale pe care se bazează Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu” din Rezina. Celelalte funcții sunt și ele foarte importante, dar complementare acestei funcții de bază. Cartea și lectura au fost și trebuie să rămână componente principale ale bibliotecii moderne. Prin carte, lectură, cunoaștere și informație de calitate societatea poate fi schimbată în bine. Tehnologiile moderne sunt foarte importante și pot contribui la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, dar numai în condițiile în care sunt utilizate adecvat. Vă puteți imagina o lume fără cărți? Nu! Lectura este un obicei de învățare sănătos și esențial pentru oameni. Cititul ne face mai înțelepți, dar înțelepciunea trebu-

ie să fie transmisă. Ca biblioteca-ră, sunt sigură, dragi cititori, că nu vă trebuie invitație specială sau inspirație ca să citiți și cu siguranță sunteți conștienți de importanța lecturii de-a lungul vieții. Scriu aceste rânduri cu gândul că voi reuși să vă îndemn la lectură. Astăzi, cărțile au devenit extrem de frumoase chiar de la exterior, editurile încercând să le facă cât mai atrăgătoare, temele sunt variate, pe toate gusturile. Cum spunea C. Zăgan „Lectura este o călătorie interioară”.

„2020 – Anul Lecturii” este o inițiativă de anvergură, ce are drept scop promovarea lecturii în rândurile cetățenilor. În acest sens, Biblioteca Publică Raională „Mihai Eminescu” din Rezina continuă demersul activ de încurajare a lecturii prin organizarea de: concursuri tematice, campanii de lectură, mese rotunde, flash-moburi, expoziții, tururi ghidate, cafeneaua lecturii, elaborarea de pliante și alte materiale promoționale, cluburi de lectură, lecturi cu voce tare, etc care să pună lumina reflectoarelor pe ideea promovării lecturii și să analizeze rolul lor în câmpul cultural autohton. Prin această campanie vrem să atragem

atenția tuturor asupra beneficiilor pe care le oferă lectura: dezvoltarea imaginației, a vorbirii fluente și coerente, îmbogățirea vocabularului,

etc. și cum ne pot ajuta aceste lucruri în viața de zi cu zi. Biblioteca își propune să sporească multiplele valori ale lecturii atât pentru copii și tineri cât, și pentru adulți, și încurajarea lecturii în toate mediile.

Citește!

Citește de plăcere, nu doar de nevoie!

Învăță să trăiești povestea scrisă de autori în cărți, învață cu ajutorul lor. Povestește-i unui prieten cât de mult ți-a plăcut o carte. Ajută-l să găsească drumul spre lectură.

Tu ești cel care poți face asta!

Alătură-te campaniei și încurajează lectura!

Mihai Dolgan

(14 martie 1942 — 16 martie 2008)